

Mål och inriktningsdokument för Göteborgs Stads budget 2017

Innehåll

Förord	5
Ledning och styrning	6
Jämlikhet	8
Mänskliga rättigheter	10
Jämställdhet	12
Demokrati	14
Fritid, idrott och förening	16
Funktionsnedsättning	19
Individ- och familjeomsorg	21
Förskola och skola	23
Äldre	27
Miljö och klimat	30
Stadsutveckling och bostäder	34
Trafik	38
Arbetsmarknad och vuxenutbildning	41
Näringsliv	45
Turism och evenemang	48
Kultur	50
Personal	52
Upphandling	56
Ekonomi	58

Förord

De flesta göteborgare lever ett gott liv och trivs här. Men det finns ständiga utmaningar i en stad som Göteborg. Vi vill skapa ett jämlikt och hållbart Göteborg. Därför styr vi staden utifrån tre hållbarhetsdimensioner: Social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet som är ömsesidigt beroende av varandra.

Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Feministiskt initiativ står upp för alla människors lika värde och rättigheter. Vi vill ha ett öppet samhälle där alla är inkluderade oavsett kön, könsidentitet, könsuttryck, etnicitet, sexualitet, religionsuppfattning, funktionsnedsättning, hudfärg eller något annat.

Göteborg står inför utmaningen att säkerställa ett bra mottagande och välkomnande av människor som flyr krig och konflikter. Vi har ett samhälle där rasism begränsar många människors liv och reducerar oss till vår hudfärg. Människor har ställt sig upp mot rasismen och det är genom detta engagemang vi kan förhindra att antidemokratiska idéer får fotfäste i Göteborg.

Göteborg är en delad stad. Vissa stadsdelar har en befolkning med högt välstånd medan andra har betydligt sämre ekonomiska förutsättningar. Vi vill minska segregationen genom att höja kvaliteten och likvärdigheten i skolan, bygga fler bostäder med stor blandning och samarbeta med näringslivet och andra aktörer för att skapa fler jobb. En stärkt välfärd är en förutsättning för ett gott liv och en hållbar stad.

Klimatet är vår tids ödesfråga. Vi måste ta vårt ansvar och ställa om Göteborg till ett kretsloppssamhälle där vi återanvänder och återvinner allt mer. Förnyelsebar energi ska ersätta fossil. Trafiken måste moderniseras och genom Västsvenska paketet närmar vi oss mer hållbara transportlösningar.

Göteborg ska vara öppen för världen. Staden ska vara öppen för människors olikheter och behov. Våra verksamheter ska vara transparenta, serviceinriktade och lättillgängliga för alla. De ska genomgående hålla hög kvalitet. Framtidens utmaningar med att nå en hållbar utveckling kräver också öppenhet för nya lösningar, delaktighet och en god dialog med göteborgarna.

Vi är beredda att ta fortsatt ansvar för Göteborgs utmaningar. För bättre välfärd, miljö och ökad jämlikhet.

Ann-Sofie Hermansson

Ulf Kamne

Daniel Bernmar

Stina Svensson

Ledning och styrning

Budgeten är det övergripande och överordnade styrdokumentet för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser. Budgetens roll är att inom de ekonomiska ramarna och gällande lagstiftning ange kommunfullmäktiges mål och inriktningar. Målen ska brytas ned och omsättas i praktisk handling av nämnderna och styrelserna. Planer, program, riktlinjer, uppdrag och policydokument som kommunfullmäktige har antagit ska följas och genomföras, men är underordnade budgeten.

Målen har en tidshorisont över hela planperioden om inte annat anges. Måluppfyllelse ska eftersträvas snarast möjligt. Revidering av målen sker genom ett nytt budgetbeslut. Både nämnder och styrelser ska följa budgetens mål.

Budgeten är förändringsinriktad. Den beskriver huvuddragen i vad som ska förändras i verksamheterna. Många verksamheter nämns inte i budgeten. Det innebär inte att de är mindre viktiga. De ska fortsätta bedrivas och utvecklas om inget annat anges. Budgeten ska underlätta dialogen med nämnderna och styrelserna framförallt om hur målen kan uppnås på bästa sätt.

Målen ska följas upp. Flera av målen är långsiktiga och kan endast nås i ett tidsperspektiv på mer än ett år. Inriktningarna anger de strategier och arbetssätt som väsentligt förväntas bidra till måluppfyllelse.

Inriktningarna ska följas upp utifrån målen. Där mål saknas eller inriktningarna inte är direkt knutna till målet på området ska inriktningarna följas upp utifrån de politiska ambitionerna.

Vilken eller vilka nämnder och/eller styrelser som har ansvar för att genomföra ett särskilt uppdrag – samt tidsramen för när det ska vara genomfört – anges specifikt efter varje uppdrag.

Samverkan för att nå kommundemensamma mål

Varje nämnd och styrelse ansvarar för att uppnå sin del av kommunfullmäktiges mål och för att värdera hur dessa ska styra den egna verksamheten. Nämnder och styrelser ska utifrån ett hela-staden-perspektiv samverka i arbetet med att implementera kommunfullmäktiges budget. För de mål där god måluppfyllelse kräver mer strukturerad samverkan utser kommunstyrelsen en nämnd eller styrelse till processägare med befogenhet att kalla relevanta nämnder och styrelser. Processägaren har en ledande, samordnande och uppföljande roll i samverkan för att nå målet.

Nämnders och styrelserns arbete med budget/affärsplan

Utifrån kommunfullmäktiges budget ska varje nämnd/styrelse utarbeta och besluta om ett inriktningsdokument för den egna budgeten/affärsplanen. Nämnderna och styrelserna ska i första hand bryta ner och anpassa fullmäktiges mål och inriktningar till sina verksamheter för att bidra till god måluppfyllelse ur ett hela-staden-perspektiv. Därefter kan de göra ytterligare prioriteringar och preciseringar utifrån den egna verksamhetens förutsättningar. I inriktningsdokumentet ska det tydligt framgå hur målen ska uppnås. Ansvaret för att utarbeta och besluta om inriktningsdokumentet kan inte delegeras.

Därefter ska nämnderna och styrelserna uppdraga åt förvaltningen/bolaget att utarbeta ett förslag till budget/affärsplan. Förslaget ska baseras på inriktningsdokumentet och ska innehålla konkreta och kvantifierbara mål samt beskriva hur de ska nås. Det ska klargöra hur förvaltningen/bolaget ska samverka och föra dialog med processägare och andra relevanta förvaltningar och bolag i syfte att nå god måluppfyllelse. Förslaget ska i samma syfte klargöra hur en tät dialog mellan nämnd/styrelse och förvaltning/bolag ska etableras och upprätthållas.

När förslaget till budget/affärsplan har färdigställts ska det behandlas och beslutas av nämnden/styrelsen.

Uppföljning och rapportering

Varje nämnd och styrelse ansvarar för uppföljning och rapportering dels av kommunfullmäktiges mål, inriktningar och uppdrag, dels av den egna verksamhetens uppdrag såsom de beskrivs i reglemente och ägardirektiv. Rapporteringen sker till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige och utifrån risk och väsentlighet. Det innebär att det i första hand är särskilt viktiga observationer – i form av mätdata, resultat, händelser och utvecklingstrender – som ska rapporteras. Rapporteringen ska inkludera analyser, slutsatser och kommentarer som förklarar observationerna samt vad de betyder för den egna verksamheten och Göteborgs Stad som helhet.

Göteborgs Stad har omfattande uppföljningsprocesser. Flertalet verksamheter har dessutom parallella utvärderingar och uppföljningar som utförs för eller av statliga myndigheter. Under mandatperioden ska den administrativa bördan minska. Utvärderingar och uppföljningar ska göras med fokus på hur staden bäst ser till invånarnas behov. I syfte att minska bördan ska nämnder/styrelser föra en tydligare dialog med förvaltningarna/bolagen om vad som ska och inte ska följas upp. För att minimera dubbelarbete ska synergier sökas mellan olika uppföljningssystem.

Jämlikhet

Analys

I Göteborg bedrivs sedan länge ett omfattande arbete för ökad jämlikhet och social hållbarhet. De sociala och ekonomiska skillnaderna mellan olika grupper i samhället har trots detta ökat påtagligt de senaste decennierna. Detta generella mönster är tydligt såväl i Göteborg som i resten av västvärlden. Trenden är problematisk. Det är välbelagt i forskningen att mer jämlika samhällen, med mindre ekonomiska och sociala skillnader, har en klart mer positiv utveckling i fler avseenden än de samhällen som har stora inbördes skillnader. Det gäller allt från ekonomisk utveckling till livskvalitet.

I Göteborg har vi inlett ett långsiktigt arbete för att skapa en mer jämlik stad. Jämlikt Göteborg utgår från fyra centrala fokusområden som är avgörande för att minska klyftorna: en god start i livet, goda uppväxtvillkor, förutsättningar för arbete samt hållbara och hälsofrämjande miljöer.

Mål

- Göteborg ska vara en jämlik stad.

*Skillnader i livsvillkor och hälsa ska minska. Jämlikhetsarbetet ska utgå ifrån de fyra fokusområdena i programmet Jämlikt Göteborg.
Processägare: Social resursnämnd.*

Inriktningar

Staden ska kraftsamla för att minska klyftorna och därigenom öka den ekonomiska och sociala hållbarheten i Göteborg. Arbetet för ett jämlikt Göteborg ska baseras på forskning och beprövad erfarenhet. Arbetet ska genomsyra alla stadens förvaltningar och bolag. Det är viktigt att arbetet inleds tidigt i varje människas liv. Barns uppväxtvillkor styr den kognitiva, sociala och emotionella utvecklingen. Denna är i sin tur avgörande för individens livschanser. Därför ska tidiga och förebyggande insatser, under de första levnadsåren och i skollåldern, vara prioriterade i jämlikhetsarbetet.

En avgörande faktor för att öka jämlikheten är att skapa bättre förutsättningar för arbete för personer i yrkesverksam ålder. Detta gäller särskilt de invånare som fastnat eller riskerar att fastna i arbetslöshet. Åtgärderna för att underlätta inträdet på

arbetsmarknaden ska därför intensifieras. Insatser för att skapa mer hälsosamma och hållbara livsmiljöer ska prioriteras i hela staden.

I arbetet med Jämlikt Göteborg ska staden aktivt samverka och ha ett nära utbyte med andra relevanta aktörer såsom regionen, den ideella sektorn och näringslivet. Arbetet koordineras av en samordningsfunktion och alla nämnder och styrelser ska vara engagerade.

Uppdrag

- Ett långsiktigt program för Jämlikt Göteborg ska tas fram och alla stadens nämnder och styrelser ska involveras i arbetet.
Ansvar: Social resursnämnd. Ska genomföras 2017.
- Långsiktiga samhällsekonomiska beräkningar ska göras och fungera som ett stöd för ekonomistyrningen i arbetet med Jämlikt Göteborg.
Ansvar: Social resursnämnd. Ska genomföras 2017.
- Ett utvecklingsstöd för specifika satsningar inom ramen för Jämlikt Göteborg ska inrättas.
Ansvar: Social resursnämnd. Ska genomföras 2017.
- Satsningen inom mobiliseringsfrågan "Staden där vi läser för våra barn" ska byggas ut till full skala. Alla relevanta nämnder och styrelser ska ta fram initiativ i frågan.
Ansvar: SDN Örgryte-Härlanda. Ska genomföras 2017.

Mänskliga rättigheter

Analys

En jämlik och hållbar stad är bara möjlig om allas mänskliga rättigheter tillgodoses. I Göteborg lever människor med olika bakgrund, erfarenheter och förutsättningar. Detta bidrar till en levande och rik stad, men medför också utmaningar. Staden har ett ansvar att värna om alla stadens invånare och det gäller särskilt utsatta människor.

Trots att rättighetsperspektivet blivit tydligare på flera områden kvarstår behovet av ett systematiskt rättighetsarbete där de mänskliga rättigheterna integreras i de ordinarie verksamheterna. I staden saknas fortfarande tillräcklig kompetens inom normkritik och intersektionalitet för att synliggöra allas rättigheter.

En föränderlig värld gör att fler människor söker sig till Göteborg. Även utsatta EU-medborgare kommer hit. Många av dem är romer som i sina hemländer utsätts för diskriminering. Även papperslösa lever i en mycket svår situation, där barnens situation är särskilt akut. Då det enligt Barnkonventionen är varje barns rätt att gå i skolan erbjuds samtliga barn i staden skolgång, inklusive barn till utsatta EU-medborgare.

Mål

- De mänskliga rättigheterna ska genomsyra alla stadens verksamheter.

Arbetet ska fokusera såväl på staden som arbetsplats som på mötet med invånarna. Staden ska sträva efter att alla som vistas i staden ska få sina mänskliga rättigheter tillgodosedda.

Processägare: Kommunstyrelsen.

Inriktningar

Mänskliga rättigheter är en hörnsten i samhället och stadens arbete. Det kräver samordning och centralt strategiskt stöd och ska integreras på alla nivåer. Det är i stadens verksamheter som många av rättigheterna ska förverkligas. Kompetensen i dessa frågor ska höjas hos stadens anställda.

I en tid av ökad polarisering mellan människor då diskriminering, rasism och hatbrott breder ut sig måste staden stärka arbetet med de mänskliga rättigheterna.

Staden ska främja likabehandling och arbeta systematiskt utifrån samtliga diskrimineringsgrunder.

Formandet av det jämlika Göteborg bygger på att alla är delaktiga, oavsett bakgrund eller stadsdel. Detta förutsätter att staden informerar alla som bor här och kommer hit om deras rättigheter, men även att ett inkluderande språkbruk används i förvaltningar och bolag i kontakten med stadens invånare och medarbetare.

Situationen för HBTQ-personer och särskilt för unga transpersoner ska förbättras. Genom att staden är en aktiv part i West Pride ska stadens anställda höja sin kompetens i HBTQ-frågor. Åtgärdsprogrammet för att förbättra HBTQ-personers livsvillkor ska ligga till grund för arbetet med dessa frågor.

Staden ska aktivt informera och öka kunskapen om de nationella minoriteterna och deras rättigheter. Minoriteternas rättigheter måste ytterligare uppmärksammas på stadsdelnivå för att få en naturlig plats inom stadens alla verksamheter. Staden ska ha ett hållbart och strategiskt samråd för romsk inkludering.

Uppdrag

- Likabehandlingsplaner ska tas fram utifrån samtliga diskrimineringsgrunder. Arbetet ska gälla ur både invånar- och medarbetarperspektiv.
Ansvar: Alla nämnder och styrelser. Ska genomföras 2017.
- Utbildningsinsatser ska genomföras för att höja den normkritiska kompetensen i stadens verksamheter.
Ansvar: Kommunstyrelsen. Ska genomföras 2017.
- Mötesplatser ska skapas för HBTQ-personer med särskilt fokus på unga transpersoner som ett led i det preventiva arbetet för gruppens hälsa.
Ansvar: Social resursnämnd. Ska genomföras 2017.
- Fler boendeplatser för utsatta EU-medborgare ska inrättas genom idéburet offentligt partnerskap där det är möjligt att stanna längre än tre dagar.
Ansvar: Social resursnämnd. Ska genomföras 2017.
- En inventering ska göras av vilka verksamheter som ännu inte har ett system för samordningsnummer. De som har möjlighet ska införa det.
Ansvar: Nämnden för intraservice. Ska genomföras 2017.
- Ett idéburet offentligt partnerskap för arbetet med papperslösa ska inledas.
Ansvar: Social resursnämnd. Ska genomföras 2017.

Jämställdhet

Analys

Staden har under lång tid arbetat målmedvetet för att jämställdhetsperspektivet ska genomsyra alla verksamheter i syfte att göra staden jämställd. Jämställdhet är en förutsättning för ett jämlikt Göteborg.

Könsdiskrimineringen har sin grund i strukturella förhållanden som formar maktrelationer mellan könen. Många drabbas dagligen av diskriminering. Våld i nära relationer är ett uttryck för ett patriarkalt samhälle, då främst kvinnor drabbas. Kvinnor utsätts särskilt hårt när flera diskrimineringsgrunder samverkar, till exempel för kvinnor med psykisk ohälsa och/eller missbruks- och beroendeproblematik, vilket försvårar möjligheten att få hjälp och stöd.

Göteborg har god tillgång till platser på kvinnojourerna, men den fysiska tillgängligheten för kvinnor med funktionsnedsättning måste förbättras. Det är också svårt att komma vidare då bostadsbristen är stor. Det är angeläget att motverka alla former av förtryck, inklusive hedersrelaterat förtryck som främst drabbar kvinnor och HBTQ-personer.

Mål

- Den strukturella könsdiskrimineringen ska upphöra.

Stadens verksamheter ska konsekvent analysera könsdiskrimineringen och ta fram strategier och konkreta åtgärder.

Processägare: Kommunstyrelsen.

Inriktningar

Göteborg ska vara en förebild för jämställd utveckling. Jämställdhetsperspektivet ska integreras i stadens beslut, styrning och verksamheter. Ett framgångsrikt jämställdhetsarbete förutsätter ett aktivt engagemang och ansvar på ledningsnivå. Strukturer måste synliggöras för att jämställdheten ska kunna analyseras och destruktiva maskulinitetsnormer problematiseras.

Viktiga åtgärder för jämställdhetssäkring är analyser, kartläggningar och konsekvensbedömningar ur ett könsperspektiv. Könsuppdelad statistik är viktig för att kunna göra dessa. Statistiken ska i möjligaste mån inkludera personer som inte identifierar sig som kvinna eller man.

Resursfördelningen ska vara jämn mellan könen. Stadens tjänster ska utformas på ett sätt som stärker resurssvaga kvinnors och transpersoners förutsättningar till självbestämmande och självförverkligande. Människor ska ha samma makt att forma samhället och sina liv, oavsett könsidentitet.

Stöd till personer som utsätts för våld i nära relationer ska fortsätta att utvecklas utifrån den antagna planen mot våld i nära relationer. Jourboenden och andra former av stöd ska erbjudas alla våldsutsatta personer, oavsett kön och sexuell läggning. Arbetet med mäns våld mot kvinnor bör utökas med förebyggande insatser som fokuserar på att bryta destruktiva maskulinitetsnormer. Arbeta mot sexuell utsatthet och för personer som utsatts för sexuella övergrepp ska förstärkas.

Staden ska arbeta utifrån en gemensam plan för jämställdhet, som förutom kön ska beakta ålder, etnicitet, sexuell läggning och könsidentitet, religiös tillhörighet, funktionalitet samt socioekonomisk bakgrund.

En växande stad, där många kulturer möts, förutsätter att dialog förs med stadens invånare kring demokrati-, jämställdhets- och rättighetsfrågor.

Uppdrag

- Initiativ för social hållbarhet ska tas inom Göteborg som turist-, mötes- och evenemangstad med särskilt fokus på att motverka trafficking.
Ansvar: Göteborg & Co och Social resursnämnd. Ska genomföras 2017.
- Insatser ska göras för att det ska bli enklare att starta upp kvinnojourer.
Ansvar: Social resursnämnd. Ska genomföras 2017.
- Talarstatistik ska föras under nämnd och styrelsemöten minst tre gånger för att synliggöra könsskillnader. Statistiken ska bifogas protokoll.
Ansvar: Alla nämnder och styrelser. Ska genomföras 2017.

Demokrati

Analys

Genom insatser för att förbättra dialogen med invånare har staden aktivt skapa möjligheter till invånarinflytande. För en jämlik och socialt hållbar stad krävs ett högt valdeltagande och en aktiv dialog med invånarna. Idag ser deltagandet olika ut i olika grupper. I många fall är personer som inte väljer att rösta, inte heller delaktiga i dialoger som staden anordnar.

Staden har inte lyckats involvera personer med sämre socioekonomiska förhållanden, unga, personer med funktionsnedsättning och utrikes födda i samma utsträckning som andra. I en segregerad stad som Göteborg innebär det också att valdeltagandet skiljer sig stort mellan olika områden i staden. För att skapa en jämlik stad är det nödvändigt att minska dessa skillnader i deltagande hos olika grupper.

Under de senaste åren har en ökad aktivitet av extremistiska rörelser märkts av, exempelvis rasistiska, fascistiska och andra totalitära rörelser. Alla former av antidemokratiska rörelser måste motverkas aktivt. Som ett led i att bygga en jämlik och hållbar stad är demokratiska värderingar en central aspekt.

Stadens föreningsliv är en stor tillgång och en viktig plattform i arbetet med att öka människors förståelse för demokratiska processer. Föreningar kan ofta nå ut och organisera invånare som annars inte deltar i stadens aktiviteter.

Mål

- Göteborgarnas möjligheter till delaktighet och inflytande ska öka.

*Stadens arbete ska inriktas på att möjliggöra deltagande och inflytande för grupper som vanligtvis inte är aktiva i beslutsprocesser.
Processägare: Nämnden för konsument och medborgarservice.*

Inriktningar

Det är ett gemensamt ansvar för alla demokratiska krafter att motverka rasistiska och fascistiska rörelser. Stadens arbete med att trygga demokratiska värderingar ska stärkas och utvecklas. Alla förvaltningar som möter invånarna ska utveckla metoder för att stärka demokratiska värderingar.

Stadens demokratiska processer ska göras mer tillgängliga. Staden behöver bli bättre på att nå ut med information till alla invånare om hur den politiska processen ser ut och vilka påverkansmöjligheter som finns. Det ojämlika deltagandet i de demokratiska forumen ska vägas in i stadens beslutsprocesser.

Att öka valdeltagandet i Göteborg är ett långsiktigt arbete, som behöver förstärkas. Resurser behöver riktas till de områden i staden som har lägst valdeltagande. Samverkan mellan stadens olika förvaltningar och föreningslivet behöver förbättras för att öka möjligheten att nå ut till fler grupper och personer.

Alla förvaltningar och bolag ska använda stadens principer för medborgardialog. Dialoger ska kunna initieras av tjänstepersoner, politiker eller invånare. Arbetet ska präglas av genomtänkta metoder som tar hänsyn till maktförhållanden mellan olika grupper. Brukarråd, anhörigråd och invånarpaneler ska användas inom staden.

Staden ska inspirera och stödja aktiviteter och verksamheter som bygger på och förutsätter ungdomars aktiva engagemang och ansvarstagande. Ungdomsråden som finns i varje stadsdel och ungdomsfullmäktige är viktiga forum för inflytande och ska utveckla sina arbetsformer.

Uppdrag

- Metoder ska utvecklas och aktiviteter genomföras i samarbete med föreningslivet för att öka valdeltagande i de tre stadsdelar som har lägst valdeltagande.
Ansvar: Nämnden för konsument- och medborgarservice. Ska genomföras under mandatperioden.
- Förslag ska tas fram för hur arbetet med stadens principer för medborgardialog kan synliggöras i stadens alla nämnder och styrelser.
Ansvar: Nämnden för konsument- och medborgarservice. Ska genomföras 2017.
- Kompetensen och kvaliteten i stadsdelarnas arbete med medborgardialoger ska utvecklas.
Ansvar: Social resursnämnd. Ska genomföras under mandatperioden.

Fritid, idrott och förening

Analys

Idrotts- och föreningslivet är till glädje och nytta för många, det har också en stor betydelse för att stärka folkhälsan och för att uppnå ett jämlikt Göteborg. Göteborgarnas fritid styrs idag i allt för hög grad av klass- och könstillhörighet. I ett samhälle med ökande klyftor fyller idrotts- och föreningslivet viktiga uppgifter vad gäller så väl folkhälsa som tilliten människor emellan och till samhället i stort.

Starka föreningar ger fler unga möjlighet att bli ledare. Rekryteringsproblem för föreningslivet finns särskilt i områden med socioekonomiska utmaningar.

Tillgången och deltagandet i idrotts- och fritidsaktiviteter är varken jämställd eller jämlik. Det handlar om en ojämlik fördelning av resurser mellan könen och att grupper begränsas i sitt idrotts- och fritidsutövande på grund av olika normer. Men också om rädsla för att bli utsatt för sexuella trakasserier. Föreningslivets jämställdhetsarbete och inkluderande arbete för grupper utanför normen är idag av alltför varierande kvalitet.

Kommunen äger och driver ett antal gym- och badanläggningar. Dessa möjliggör friskvård för fler grupper än de traditionella motionärerna. Anläggningarna möjliggör också stadens samarbete med hälso- och sjukvården för att arbeta rehabiliterande och folkhälsostärkande.

Simkunnigheten bland barn och ungdomar varierar mellan stadsdelarna och socioekonomiska grupper.

Möjligheten att utöva idrott under stora delar av dygnet och året är positivt för många, men stadens många konstgräsplaner innebär också en miljöpåverkan.

Mål

- Idrotts- och föreningslivet ska nå fler målgrupper.

Deltagandet i idrotts- och föreningslivet ska öka bland de grupper som vanligtvis inte är aktiva.

Processägare: Idrotts- och föreningsnämnden.

Inriktningar

Staden ska på ett inkluderande och icke-diskriminerande sätt värna allas rätt till en meningsfull fritid. Att behålla och utöka antalet motions- och gymanläggningar i kommunal regi säkrar en god tillgång till prisvärd motion för många göteborgare som inte annars motionerar.

Ett brett utbud av idrotts- och föreningsaktiviteter är viktigt för att fånga upp barns och ungdomars intressen. De aktiviteter som erbjuds ska vara möjliga att delta i även för människor med begränsade ekonomiska resurser.

Staden ska ställa krav på att alla föreningar som får föreningsbidrag ska arbeta inkluderande och bedriva jämställdhetsarbete. Kraven ska konkretiseras och följas upp. Idrott och föreningar som riktar sig till ungdomar ska erbjuda verksamhet för båda könen.

Rätten att kunna simma måste tryggas i stadens alla grupper.

Föreningslivet gör ett viktigt arbete i mottagandet av nyanlända och staden ska fortsätta att understödja detta. Att ge dem förutsättningar för att utveckla detta arbete är en nyckelfaktor för att motverka ökad segregationen i staden.

Stadsdelarnas fritidsgårdar ska arbeta tillsammans med föräldrar och föreningslivet och de ska erbjuda fritidsaktiviteter av hög kvalitet. Alla fritidsgårdar ska ha ett aktivt jämställdhetsarbete. Fler barn och unga ska erbjudas sommarkollo.

Föreningslivet ska stötta i administrativa frågor och i rekrytering och utbildning av ledare. Arbetet behöver komma till stånd särskilt i områden med stora socioekonomiska utmaningar.

Nya satsningar på och användningen av konstgräs ska genomföras så att de minimerar spridning av plast till havet.

Uppdrag

- Gratis simskola ska erbjudas från och med hösten 2017 för alla barn.
Ansvar: Idrotts- och föreningsnämnden. Ska genomföras 2017.
- System för uppföljning av jämställdhets- och likabehandlingsarbetet ska tas fram i föreningar som får föreningsstöd.
Ansvar: Idrotts- och föreningsnämnden. Ska genomföras 2017.
- En utredning ska göras för hur staden tillsammans med föreningslivet kan skapa bättre möjligheter till meningsfull fritid för ungdomar i områden där föreningsdeltagandet är lågt.
Ansvar: Idrotts- och föreningsnämnden. Ska genomföras 2017.
- Möjligheten att starta ett sportotek ska utredas.
Ansvar: Idrotts- och föreningsnämnden. Ska genomföras 2017.
- Metoder för att mäta och att minska miljöpåverkan från konstgräs ska utvecklas.
Ansvar: Idrotts- och föreningsnämnden. Ska genomföras 2017.
- En gym- och motionsanläggning ska byggas i ett område med stora socioekonomiska utmaningar.
Ansvar: Idrotts- och föreningsnämnden. Ska genomföras under mandatperioden.
- En modell för socioekonomiskt differentierade aktivitetsbidrag ska införas i syfte att stärka resurserna för föreningar i eller med koppling till områden med stora socioekonomiska utmaningar.
Ansvar: Idrotts- och föreningsnämnden. Ska genomföras 2017.

Funktionsnedsättning

Analys

En förutsättning för ett jämlikt Göteborg är att personer med funktionsnedsättning har samma möjligheter som andra att leva ett gott och meningsfullt liv. Fortfarande har personer med funktionsnedsättningar sämre fysisk och psykisk hälsa, lägre inkomster, sämre förankring i arbetslivet och deltar i mindre utsträckning i sociala, kulturella och politiska sammanhang. Staden har gjort viktiga insatser för bättre livsvillkor för personer med funktionsnedsättning men det finns mycket kvar att göra.

Föräldrar till barn med funktionsnedsättningar får idag ta ett orimligt stort ansvar, exempelvis för att samordna insatser från stadsdelen och andra myndigheter. Bristen på boende med särskild service förvärrar situationen.

Det är i hög grad samhällets bristande tillgänglighet, och inte funktionsnedsättningen i sig, som skapar sämre livsvillkor för gruppen. Det beror också på diskriminering och kränkande särbehandling. Situationen för personer med funktionsnedsättning måste förstås utifrån en intersektionell analys där såväl de olika diskrimineringsgrunderna som sociala och ekonomiska klasskillnader vägs in.

Mål

- Livsvillkoren för personer med fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsnedsättning ska förbättras.

Staden ska särskilt arbeta för ökad tillgänglighet och större möjlighet till arbete eller annan meningsfull sysselsättning.

Processägare: Fastighetsnämnden och SDN Västra Göteborg.

Inriktningar

Göteborg ska vara en hållbar och inkluderande stad där alla, oavsett funktionalitet, kan delta på lika villkor. Personer med funktionsnedsättningar ska ha rätt till en meningsfull sysselsättning och vid behov erbjudas daglig verksamhet av god kvalitet. Valfriheten inom stadens dagliga verksamhet ska öka. Det är den enskildes egna önskemål som ska stå i centrum. Fokus ska vara att så många som möjligt ska få stöd ute på den ordinarie arbetsmarknaden.

Stödet till föräldrar som har barn med funktionsnedsättning ska fortsätta utvecklas. All information och stödinsatser ska utformas så att alla individer kan nås och tillgodogöra sig såväl informationen som insatsen.

Det plattformarbete som pågått inom staden som gäller myndighetsutövningen behöver vidareutvecklas. Likvärdighet, bättre kvalitet och ökad delaktighet ska säkerställas. Kunskaper bland stadens anställda om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning ska öka.

Arbetet med att få fram bostäder med särskild service ska förstärkas.

Uppdrag

- Alla enkelt avhjälpna hinder ska vara undanröjda i kommunens publika lokaler och på allmän platsmark.
Ansvar: Fastighetsnämnden. Ska genomföras under mandatperioden.
- Målet att bygga ikapp behovet av boenden med särskilt stöd ska säkerställas.
Ansvar: Fastighetsnämnden. Ska genomföras under mandatperioden.

Individ- och familjeomsorg

Analys

Individ- och familjeomsorgen är grundläggande för stadens verksamhet och i arbetet för ett jämlikt Göteborg. Den har en viktig funktion som ett socialt skyddsnät, men är lika mycket ett verktyg för att genom långsiktiga förebyggande och möjliggörande insatser skapa ett mer jämlikt och hållbart samhälle. Individ- och familjeomsorgen ger struktur och stöd när människan är som skörast. Det är därför särskilt viktigt att respektera individens frihet, integritet och självbestämmande inom ramen för verksamheten.

Under senare år har stora sociala kostnader skjutits över från statlig nivå till kommunal nivå vilket har inneburit betydande utmaningar för kommunerna. Detta förstärker behovet av en målmedveten jämlikhetspolitik.

Idag saknas ett övergripande och systematiskt arbete med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) samtidigt som kompetensutveckling efterfrågas i stadens olika verksamheter såsom skola, socialtjänst, vård och omsorg och föreningsliv.

Mål

- Individ- och familjeomsorgen ska skapa mer jämlika livschanser för stadens invånare.

Med långsiktigt och evidensbaserat arbete ska staden ge invånarna jämlika förutsättningar genom att motverka socialt och ekonomiskt bestämda skillnader.

Processägare: Social resursnämnd och SDN Askim-Frölunda-Högsbo.

Inriktningar

Stadens arbete ska inriktas mot att ge stöd, förebygga sociala problem, minska skillnader i hälsa och utjämna livschanser. Den sociala barnvårdens kvalitet behöver förbättras. Barn och unga ska så tidigt som möjligt få förebyggande och rehabiliterande insatser. Familjecentrerade arbetssätt ska utvecklas och implementeras i hela staden.

Stadens insatser och kompetensutveckling för SRHR är viktiga och ska fortsätta.

En avgörande faktor för ökad jämlikhet är att fler invånare ges bättre förutsättningar till arbete eller meningsfull sysselsättning. Antalet hushåll med egen försörjning ska öka så att långvarigt beroende av försörjningsstöd minskar.

Samarbetet med den idéburna sektorn ska fortsätta att utvecklas. Samverkan med regionen behöver också fördjupas, inte minst inom missbruksvården. Arbetsmetoder och utformning av verksamheten ska utgå från forskning och beprövad erfarenhet. Arbetet behöver organiseras så att mer tid frigörs för arbete med klienter. Staden ska samverka med Västra Götalandsregionen genom att delta i sprututbytesprogrammet som ett komplement och vägledning till den ordinarie missbruksvården.

Uppdrag

- En plan för arbetet med sexualitet och SRHR ska tas fram.
Ansvar: Social resursnämnd. Ska genomföras 2017.
- Det familjecentrerade arbetssättet ska utvecklas och implementeras bland annat genom att familjecentraler inrättas i alla stadsdelar samt att de öppna och uppsökande aktiviteterna förstärks.
Ansvar: Alla stadsdelsnämnder. Ska genomföras under mandatperioden.
- Utbildningsinsatser ska göras för främst förste socialsekreterare och chefer inom individ och familjeomsorgen för att höja kunskapsnivån om personer som är papperslösa eller socialt och ekonomiskt utsatta EU-medborgare.
Ansvar: Kommunstyrelsen. Ska genomföras 2017.
- Koncept för att utveckla hur cykelkök ska spridas till fler stadsdelar ska utredas.
Ansvar: Social resursnämnd. Ska genomföras 2017.
- Försörjningsstödet ska utökas under sommarmånaderna för barnfamiljer.
Ansvar: Alla stadsdelsnämnder. Ska genomföras under 2017.

Förskola och skola

Analys

Skolan har en viktig roll i att bygga en jämlik och hållbar stad samt öka förståelsen mellan människor. Flera fokusområden i stadens arbete med Jämlikt Göteborg är direkt kopplade till skolan.

Ökande klyftor i samhället ger många barn sämre förutsättningar att klara skolan, vilket avspeglas genom stora skillnader i elevers förutsättningar både mellan och inom stadsdelarna. Några av de stora utmaningarna är att ge alla elever samma möjligheter att nå kunskapsmålen liksom elevernas arbetsmiljö både fysiskt och psykosocialt. Föräldrarnas utbildningsbakgrund präglar i allt för hög grad elevernas resultat. Stadens arbete med att skapa förutsättningar för fler skolor och stadsdelar att möta och undervisa nyanlända, är en del i att skapa mer jämlika villkor för lärande över staden.

Befolkningen i Göteborg växer och antalet barn i skolåldern beräknas öka kraftigt under de närmaste åren. Detta kommer att innebära ökade behov av insatser från både skola och övriga samhället för att barn, elever och föräldrar ska vara aktiva samhällsmedborgare.

Hög kvalitet i förskolan ger barnen goda möjligheter att nå målen i skolan.

Lärarbristen är en av stadens utmaningar. Inte minst gäller detta för skolor i områden med stora socioekonomiska utmaningar.

Kvaliteten på stöd till elever med särskilda behov behöver säkerställas.

Mål

- Alla elever ska oavsett bakgrund nå målen inom skolan och kunna utvecklas till sin fulla potential.

Alla elever ska ges förutsättningar att nå bättre kunskapsresultat och de skolor som har lägst kunskapsresultat ska öka mest. Skolan ska i ökad omfattning kompensera för elevers olika förutsättningar på såväl elevnivå som skolnivå. Alla elever ska ges möjlighet att finna och utveckla sin unika egenart.

Processägare: Utbildningsnämnden och SDN Norra Hisingen.

Inriktningar

Skolan ska förankra och utveckla demokratin, mänskliga rättigheterna och ett hållbart samhälle. Likaså arbeta mot alla former av mobbning, diskriminering och kränkningar. Jämställdhetsarbetet i förskola och skola ska stärkas genom att inkludera genusperspektiv vid analyser av den egna verksamheten.

Den normkritiska kompetensen ska höjas och vara tillgänglig för varje förskola och skola, särskilt inom studie- och yrkesvägledning. Skillnaden mellan flickors och pojkars upplevelse av trygghet, trivsel och kränkningar ska belysas, likaså transpersoners situation. Skolorna ska genomföra aktiviteter för att bryta könsrelaterat våld och hantera konflikter. Alla stadens högstadieskolor ska erbjuda kurser i feministiskt självförsvar för flickor. Skolan ska också erbjuda aktiviteter gällande maskulinitetsroller som riktar sig till pojkar.

Staden ska stärka kvaliteten i förskolan genom fortsatt utbyggnad och genom att minska barngruppernas storlek, i synnerhet för de yngre barnen.

Förskolebussar kan användas för att ge fler barn möjlighet att besöka en mångfald av miljöer och verksamheter.

Fritidshemmens kvalitet ska säkerställas genom ökad personaltäthet och genom att erbjuda fritidspersonal fortbildning och stöd genom nätverk. De äldre barnen ska erbjudas naturliga vägar in i föreningslivet.

Det förebyggande arbetet ska stärkas. Arbetet med fysisk och psykosocial hälsa behöver stärkas på skolorna genom elevhälsoteamens arbete. Arbetet med skolnärvaro ska intensifieras.

Andelen miljödiplomerade förskolor och skolor ska öka. Skolmaten ska följa standarden för så kallade Miljömåltider.

Skolans samverkan med det omgivande samhället, vårdnadshavare, förskola och individ- och familjeomsorg samt föreningsliv ska fördjupas.

Uppföljningen av skolresultat behöver breddas för att bättre återspegla elevernas individuella utveckling och skolornas kvalitetsarbete. Staden ska arbeta med att hitta indikatorer för att synliggöra elevens utveckling i skolarbetet. Läsförmågan är avgörande för att kunna tillgodogöra sig kunskap och en viktig indikator att lyfta fram.

Stöd ska sättas in tidigt och samordningen av resurser för särskilda stödinsatser behöver stärkas inom och mellan stadsdelar. Kvaliteten på stöd till elever med särskilda behov ska stärkas.

Grundskolan och gymnasieskolan ska samverka om elever som riskerar att bli obehöriga till ett nationellt program. Staden ska fortsätta arbeta för att nå alla unga inom ramen för det kommunala aktivitetsansvaret.

Studie- och yrkesvägledningen behöver förstärkas för att stödja eleven att kunna se sina möjligheter, oavsett kön och bakgrund, inom en utbildningsvärld som blivit allt mer komplex. Gymnasieskolans yrkesprogram ska framhålla möjligheten till högskolebehörighet och utvecklas med tydlig koppling till arbetslivets olika branscher. Elevernas måluppfyllelse i gymnasieskolan ska öka.

Att bedriva kommunal verksamhet via intraprenad är ett sätt att ta tillvara på personalens engagemang och ge dem utökade befogenheter och större eget ansvar över verksamheten och ekonomin. Staden ska vara drivande för utvecklingen av välfärden och ska fortsätta utveckla intraprenad som verksamhetsform.

Det systematiska kvalitetsarbetet ska fortsätta utvecklas, liksom utbildningsutskottets roll för att säkerställa detta. Den vetenskapliga förankringen i skolan ska stärkas och rutiner för att sprida goda exempel i staden etableras. Forskningen behöver knytas mer till undervisningen och lärarstudenters verksamhetsförlagda utbildning ska utvecklas.

Ledarskapet inom skolan ska vara i fokus. Rektorns roll som pedagogisk ledare liksom förutsättningarna för lärares profession och ledarskap i lärsituationerna ska stärkas. Lärarna ska ges större utrymme till kollegial samverkan, liksom fortbildning för att utveckla sig själv och de förmågor som påverkar framgången i klassrummet. Strategier gällande kompetensutveckling för skolpersonal ska utvecklas. Stadens arbete ska fokusera på att öka attraktiviteten för lärar- och rektorsyrket, med särskilt fokus på skolor i områden med socioekonomiska utmaningar.

Resurser till skolan, både ekonomiska och genom andra skolutvecklingsinsatser, ska fördelas efter behov.

Mottagandet av nyanlända elever och deras rätt till studiehandledning, samt andra språkförstärkningar, ska särskilt följas upp. De gemensamma riktlinjerna och handlingslinjerna för att sprida nyanlända till fler skolor i hela staden ska fortsätta att implementeras och följas upp. Möjligheterna till positiva möten mellan elever från olika delar av staden ska öka.

Staden välkomnar samarbete med fristående skolor, men motsätter sig etablering av aktiebolagsdriva skolor som delar ut vinst till ägarna. Eventuella vinster ska återföras till verksamheten för att uppnå en skola med hög kvalitet. Vid ansökan om utökning eller etablering i staden är det den enskilda huvudmannens ansvar att redovisa att vinstuttag inte sker.

Uppdrag

- Stadsdelarna ska aktivt verka för att så många barn som möjligt utnyttjar möjligheten till förskola eller pedagogisk omsorg.
Ansvar: Alla stadsdelsnämnder. Ska genomföras under mandatperioden.
- En plan ska tas fram för att förbättra vikariesituationen inom förskolan.
Ansvar: Kommunstyrelsen. Ska genomföras 2017.

Äldre

Analys

Utbyggnaden av välfärdsstaten i kombination med bättre arbetsmiljö och en allt mer kvalificerad sjukvård bidrar till att vi lever längre och är friska långt upp i åldrarna. Men hälsans ojämlika fördelning består. Den genomsnittliga livslängden ökar i alla socioekonomiska skikt, men samtidigt ökar också skillnaderna.

Från och med 2020 och framåt väntas gruppen äldre att öka kraftigt och följaktligen behovet av äldreomsorg. Samtidigt ökar konkurrensen om arbetskraften. Det ställer stora krav på att skapa goda arbetsplatser och attraktivare jobb för att lyckas rekrytera personal. Likaså kommer behovet av nya bostäder för äldre att öka, särskilt mellanboendeformer.

Utvecklingen av vård och omsorg har lett till en förändrad relation mellan regionens hälso- och sjukvård och stadens vård- och omsorgsinsatser. I takt med att vårdkvaliteten blir högre förändras också förutsättningarna. Det har skapat ett större behov av kompetensutveckling i den kommunala hälso- och sjukvården samt i äldreomsorgen.

Idag är social isolering ett stort problem bland många äldre. Äldre ges inte möjlighet till nya upplevelser och en meningsfull fritid i tillräckligt stor utsträckning.

Mål

- Äldres livsvillkor ska förbättras.

Livsvillkoren förbättras genom att äldres självbestämmande stärks och att hälsoskillnaderna utjämnas.

Processägare: SDN Örgryte-Härlanda och SDN Askim-Frölunda-Högsbo.

Inriktningar

För att ge äldre ökat självbestämmande och skapa mer attraktiva jobb inom hemtjänsten ska arbetet med Attraktiv Hemtjänst förstärkas och de kompetensutvecklande insatserna fortsätta. Parallellt ska arbetet med att förbättra arbetsmiljön för hela äldreomsorgen intensifieras.

Göteborg ska bli en jämlik stad och den ojämlika hälsan för äldre ska motverkas. Ett utvecklat förbyggande arbete för att nå de med sämst hälsa ska förstärkas. För att motverka social isolering ska staden arbeta förebyggande och uppsökande. Tillgängligheten till aktiviteter ska öka.

Stadens hälso- och sjukvård och hemtjänst ska anpassas efter att allt fler med stora omsorgs- och vårdbehov bor kvar hemma. Kompetensutveckling och kvalitetsuppföljning av den kommunala hälso- och sjukvården ska stärkas. Antalet vårdskador ska minska och kompetensen hos legitimerade personal ska öka både avseende somatiska och psykiatriska diagnoser.

Staden ska arbeta för hög kontinuitet avseende personal, kvalitet och tid. Att mobilisera personalens engagemang och arbetsmotivation är strategiska faktorer för äldreomsorgens utveckling.

Stadens arbete med att planera äldreomsorg för de med annat modersmål måste förstärkas. Möjligheten för de som har behov av omsorg att kommunicera med personalen på sitt modersmål inom äldreomsorgen ska öka.

Arbetet med att möta äldre HBTQ-personers behov ska förbättras. Utbildningar i normkritik och HBTQ-inriktningar på boenden är förutsättningar för att ge ett bättre bemötande och skapa trygghet. Specialiserade mellanboendeformer för HBTQ-personer ska främjas.

Staden ska även bygga fler trygghetsboenden för att främja längre självständigt boende. Trygghetsbostäder ska inrättas i befintligt fastighetsbestånd, med rimliga hyror och i alla delar av staden. Subventionerna för att bygga trygghetsboenden ska utökas. Allmännyttiga, ideella och privata bostadsbolag spelar alla en viktig roll.

Möjligheterna att välja mat inom äldreomsorgen ska öka. Transporter av färdiglagad mat ska undvikas i största mån. Äldre på särskilt boende ska i större utsträckning få tillgång till lokalt lagad mat.

Fler äldre ska ges möjlighet att åka på seniorläger.

Uppdrag

- Generationsmöten mellan unga och äldre ska prövas i alla stadsdelar.
Ansvar: Alla stadsdelsnämnder. Ska genomföras 2017.
- Modellen interprofessionell teamsamverkan med utgångspunkt i personcentrerad vård ska införas i alla stadsdelar inom äldreomsorgen.
Ansvar: Alla stadsdelsnämnder. Ska genomföras 2017.
- Fler boendelösningar med inriktning på dels språk och dels HBTQ ska utredas.
Ansvar: SDN Örgryte-Härlanda. Ska genomföras 2017.
- Mer specialiserade korttidsenheter med exempelvis inriktning på rehabilitering eller demens ska utredas.
Ansvar: SDN Örgryte-Härlanda. Ska genomföras 2017.
- Arbetet med att införa ett valfrihetssystem enligt LOV inom hemtjänsten ska avbrytas.
Ansvar: Kommunstyrelsen. Ska genomföras 2017.
- För att möta de ökande behoven av äldreomsorg ska en långsiktig plan för fler äldreboendeplatser tas fram.
Ansvar: SDN Örgryte-Härlanda. Ska genomföras 2017.
- Fri entré på stadens museer ska erbjudas alla pensionärer i Göteborg.
Ansvar: Kulturnämnden. Ska genomföras 2017.

Miljö och klimat

Analys

Göteborg har sedan flera år tillbaka arbetat hårt för att minska stadens miljö- och klimatpåverkan. De flesta av våra stora miljöproblem är globala och kräver därför åtgärder på nationell och internationell nivå, där klimatfrågan är en av vår tids största ödesfrågor. Sedan 2015 finns ett nytt globalt klimatavtal och för att uppfylla detta behövs lokala åtgärder. Göteborgs Stad har fastställt tolv lokala miljömål som följs upp i Miljörapporten. Många av målen är svåra att nå men det finns också positiva trender som visar på bättre luftkvalitet och mer ekologisk odling i staden.

Förlust av ekosystem och biologisk mångfald är ett hot som blivit än mer aktuellt när staden växer. Staden behöver sammanhållna grön- och vattenområden och är helt beroende av fungerande naturmiljöer och ekosystemtjänster.

Omställningen av Göteborg i en hållbar riktning är både en utmaning och en möjlighet.

Det har stor betydelse hur vi reser, vilka produkter vi köper och vad vi äter. Genom att skapa ett kretsloppssamhälle där produkter och råvaror återanvänds eller återvinns kan resurserna räcka till framtida generationer. Dagens konsumtionsmönster är ohållbara och ojämlika. Även könsskillnader och socioekonomiska skillnader bidrar till att olika grupper i Göteborg påverkar miljön olika mycket. En omställning till en hållbar livsstil är nödvändig.

Mål

- Göteborg ska minska sin miljö- och klimatpåverkan för att bli en hållbar stad med globalt och lokalt rättvisa utsläpp.

2020 ska utsläppen av koldioxid ekvivalenter i Göteborg från icke-handlande sektorn ha minskat med minst 40 procent jämfört med 1990. 2035 ska de konsumtionsbaserade utsläppen av växthusgaser vara maximalt 3,5 koldioxidekvivalenter per invånare.

Processägare: Miljö- och klimatnämnden.

Inriktningar

Miljöarbetet ska inriktas på att nå stadens tolv lokala miljömål. För att lyckas krävs fortsatt kraftfulla åtgärder och att takten i åtgärdsarbetet ökar. Göteborg ska vara en föregångare inom miljöområdet och en av världens mest progressiva städer i att åtgärda klimat- och miljöproblem. Hela staden ska genomföra Miljöprogrammet och det Klimatstrategiska programmet. Miljöfrämjande beteende ska uppmuntras.

Staden ska samordna och styra miljö- och klimatarbetet i en långsiktigt hållbar riktning där insatser stödjer och förstärker varandra. Göteborgs ska vara en ledande part i omställningen till ett fossilfritt Sverige och inleda resan mot ett fossilfritt Göteborg. Produktion av förnybar el och biogas ska öka, bland annat genom utbyggnad av vindkraft, solex och solvärme samt ökad biogasproduktion från matavfall.

Energieffektivisering ska fortsatt vara ett aktivt arbete. Uppvärmningsbehovet ska minska genom energieffektivisering av de kommunala bolagens bostäder och stadens egna lokaler. Vid nybyggnation och renovering ska energieffektivitet alltid eftersträvas.

Avfallsmängderna och nedskräpningen ska minska. Kretslopp och vattennämnden ska särskilt ansvara för detta. Staden ska i första hand arbeta för att förebygga uppkomsten av avfall och i andra hand för en högre grad av återanvändning och återvinning. Produkter som har längre livslängd ska uppmuntras och utvecklingen av cirkulär ekonomi främjas. Infrastruktur för avfall ska finnas med tidigt i den fysiska planeringen. Avfallsplanen ska genomföras.

Gifter som påverkar människor, djur och miljö negativt ska minska. Ämnen med särskilt farliga egenskaper ska inte användas eller släppas ut varken i luft, mark eller vatten. Avloppsslammet måste bli renare för att på sikt möjliggöra ett kretslopp av näringsämnen. Staden ska inte bidra till att sprida giftigt slam.

Kemikalieplanen ska genomföras, vilket innebär att Göteborgs Stad ska sluta använda farliga kemikalier inom sina verksamheter. Eftersom barn är känsligare än vuxna ligger kemikalieplanens fokus på miljöer där barn vistas. Barn som växer upp i Göteborg ska få växa upp så giftfritt som möjligt.

Åtgärdsprogrammet mot buller ska genomföras så att negativa påverkan på människors hälsa från omgivningsbuller minskar.

Göteborg ska ha ett landskap med rik variation av naturtyper, gröna stråk, goda spridningsmöjligheter för djur och växter samt fungerande ekologiska processer. Mångfalden av djur och växter ska bevaras. För att hotade arter ska överleva är det viktigt att de får sina biotoper skyddade. Regelbundna naturinventeringar behövs

också för att följa utvecklingen i naturen. Inom Göteborg finns flera naturreservat men också många värdefulla land- och vattenområden som idag saknar skydd. Områden ska skyddas enligt byggnadsnämndens prioriteringslista.

Stråken som binder samman olika grönområden ska förstärkas. Gränzoner mellan olika naturtyper är viktiga att skydda liksom gamla träd, ädellövskogar och grunda havsvikar. Strandskyddet är ett viktigt verktyg både för att bevara biologisk mångfald och att ge alla människor tillgång till attraktiva strandmiljöer. Dispenser ska undvikas. Skötseln av mark- och vattenområden ska ske så att god biologisk mångfald bevaras och främjas även i områden som inte är skyddade. Skogspolicyn ska följas och stora äldre träd i den centrala staden ska hanteras varsamt. Jordbruksmark i stadens ägo ska användas för ekologisk produktion av mat. Arbetet med miljömåltider är av betydelse för att vi ska nå våra miljömål. Hela staden behöver därför arbeta aktivt med frågan.

Kökspersonal och andra relevanta grupper ska utbildas i hur ekologisk och vegetarisk mat ska öka.

Uppdrag

- Solceller ska byggas på kommunala fastigheters tak.
Ansvar: Göteborg Energi i samarbete med Lokalnämnden och stadens fastighetsbolag. Ska genomföras 2017.
- Skrota skräpet inklusive "TaGe" som interna tjänster för stadens verksamheter ska permanentas.
Ansvar: Kretslopp och vattennämnden och Miljö- och klimatnämnden. Ska genomföras 2017.
- En kartläggning och fördjupande studier ska göras gällande gifthalter i kommunens vattendrag.
Ansvar: Miljö- och klimatnämnden. Ska genomföras 2017.
- En utredning ska göras av hur transporter av färdig mat kan minska och vilka insatser som krävs för att mottagningskök ska kunna bli tillagningskök och de tillagningskök som redan finns i staden ska kunna användas för tillagning.
Ansvar: Lokalnämnden. Ska genomföras 2017.
- Ett hållbarhetsbidrag ska utformas så att privatpersoner och föreningar kan söka pengar för miljöarbete. Bidraget ska ingå i översynen av föreningsbidragen.
Ansvar: Kommunstyrelsen. Ska genomföras 2017.

- En utredning av vilka lokala åtgärder som krävs för att Göteborg ska kunna bli fossilfritt inom ramen för 1,5-gradersmålet från FN:s konferens COP21 ska genomföras. Utredningen ska tydliggöra vilka möjliga åtgärder som ligger inom kommunens rådighet och bland annat omfatta en kartläggning av vilka produkter som ger störst klimatnytta att byta ut till fossilfritt, samt hur stadens fordonsflotta ska kunna bli fossilfri.
Ansvar: Miljö- och klimatnämnden i samverkan med Trafiknämnden, Lokalnämnden och Upphandlingsnämnden. Ska genomföras 2017.
- En förskola ska byggas helt fossilfri som ett pilotprojekt.
Ansvar: Lokalnämnden. Ska genomföras under mandatperioden.
- En plan för att ställa om Rya Kraftvärmeverk till fossilfritt ska tas fram.
Ansvar: Göteborg Energi. Ska genomföras 2017.
- En plan för fler växthus i staden som ska skapa odlingsmöjligheter i anslutning till kommunala verksamheter ska tas fram.
Ansvar: Fastighetsnämnden i samverkan med Lokalnämnden. Ska genomföras 2017.
- Miljö- och klimatnämnden får i ansvar att fördela stadens miljöstimulansmedel.
Ansvar: Miljö- och klimatnämnden. Ska genomföras 2017.

Stadsutveckling och bostäder

Analys

Många vill bo i Göteborg. Göteborg har under lång tid haft en befolkningstillväxt och det senaste året har inflyttningen ökat ytterligare. Detta ställer höga krav på stadsutveckling och bostadsbyggande. Stadens höjda ambition för bostadsbyggandet skapar möjligheter till hållbar bebyggelse med god tillgänglighet till både service och rekreation. Takten i bostadsbyggandet har ökat. Nu byggs det mer än på 40 år. Allmännyttan spelar en viktig roll för ökad nyproduktion. Fler av kommunens verksamheter samarbetar för att effektivisera arbetet med stadsutvecklingen.

Bostadsbristen är dock fortfarande stor i Göteborg, vilket särskilt drabbar unga vuxna och personer med låga inkomster. Bostadsbristen yttrar sig framförallt i brist på hyreslägenheter och för många är hyresnivåerna på nybyggda lägenheter alldeles för höga. Utöver trångboddhet och osäkra boendeförhållande bidrar bostadsbristen till hemlöshet.

Mål

- Bostadsbristen ska byggas bort och bostadsbehoven tillgodoses bättre.

Det ökande bostadsbyggandet ska bättre styras mot de behov som finns. Fler små hyresrätter ska byggas och hyresnivåer anpassas även för personer med låga inkomster. Det långsiktiga målet är att ha en bostadsmarknad i balans där det finns rörlighet och möjlighet att flytta.

Processägare: Fastighetsnämnden.

Inriktningar

Bostad är en rättighet och en del av den generella välfärden. Bostadsbristen ska mötas genom kraftigt ökat bostadsbyggande med inriktningen att bygga hyresrätter. Stadsutvecklingen ska aktivt bidra till att minska segregationen och utjämna skillnader i livsvillkor och hälsa. Områden ska planeras för att uppnå en mångfald av upplåtelseformer och bostadstyper, men detta utesluter inte att nya hyresrätter byggs i områden med många hyresrätter. Att skapa hälsofrämjande och hållbara livsmiljöer är ett centralt fokusområde i stadens jämlikhetsarbete som ska prioriteras.

Nybyggnation ska bidra till effektivt markutnyttjande, genom att komplettera och utveckla staden främst i redan exploaterade lägen med god kollektivtrafik. Stadsutvecklingen ska bidra till en högre täthet samt en större mångfald av både innehåll och människor. Stadens strategi för utbyggnadsplanering, trafikstrategin och grönstrategin ska vara viktiga utgångspunkter för all stadsutveckling. Arbetet med Dag Hammarskjölds boulevard gällande stadsutveckling och trafiklösning ska prioriteras.

Utformning av bebyggelse och offentliga platser ska ske med människan i fokus. Sociala konsekvensanalyser i stadsutvecklingsprocessen ska fortsätta utvecklas. Göteborgarna ska inom gångavstånd ha god kollektivtrafik, service, affärer, skolor, torg och grönområden. Staden ska byggas så att bilen blir mindre nödvändig, torgen blir mer levande och lokala verksamheter stärks. Under året ska arbetet med en ny översiktsplan inledas.

Inriktningen ska vara att utveckla en blandstad med mer liv och rörelse, ökad trygghet och fler mötesplatser. Kulturen ska utgöra en integrerad del av stadsutvecklingen och kulturplanering ska komma in i ett tidigt skede i planprocessen. Stadsrummet ska vara tillgängligt och stimulera spontana kulturyttringar där utrymme för kreativitet ges. Fler kulturupplevelser och lekmiljöer i staden ska finnas, som exempelvis interaktiva skulpturer och lekmöbler. Enprocentsregeln för konst-ärlig gestaltning ska tillämpas vid nybyggnation. Staden ska vara tillgänglig för alla. Därför ska den fysiska tillgängligheten till hela stadsrummet öka genom att bygga bort fysiska hinder. Barnperspektivet ska prägla utvecklingen av staden och säkerställas i konsekvensanalyser.

Även när staden blir tätare ska grönområden finnas nära bostäderna. Jubileumparken i Frihamnen ska bli en urban stadspark och göteborgarna ska ha ett stort inflytande över hur den utformas och växer fram. Fler ska ha möjligheter till odling i staden. Dagvattenfrågan ska finnas med tidigt i den fysiska planeringen. Lokalt omhändertagande av dagvatten ska eftersträvas.

Inga nya externa köpcentrum ska byggas eller planeras. De externa köpcentrum som redan finns ska utvecklas på ett hållbart sätt, göras tillgängliga med kollektivtrafik och utbudet gå mot sällanköpshandel.

Möjligheten att hitta en lämplig bostad i hela staden ska öka. Andelen hyresrätter i nybyggnation ska öka. Planeringen för nya bostäder ska öka för att höja utbyggnadstakten än mer kommande år. Från år 2018 ska Framtidenkoncernen färdigställa minst 1 400 lägenheter per år. Antalet markanvisade bostäder ska öka för att möjliggöra ökningen av takten i bostadsbyggandet. Fler bostadsprojekt ska initieras där hyresnivåerna hålls nere, exempelvis genom på förhand förhandlade hyror

eller markanvisningstävlingar. Olika boendeformer såsom gemensamhetsboende, studentbostäder, bostäder med särskild service och trygghetsboenden tillgodoser olika behov. Fler småskaliga byggbolag ska ges möjlighet att bygga i staden. Tillfälliga bostäder ska användas för att snabbt bygga bort bostadsbristen.

Projektet BoStad 2021 (Jubileumssatsningen) för att få fler bostäder till år 2021 med förändrat och effektivare arbetssätt ska fortsätta prioriteras av alla berörda förvaltningar och bolag.

Hemlösheten ska mötas enligt modellen ”bostad först” och individuellt anpassade insatser. Staden ska skapa möjligheter att dela på hyreskontrakt genom så kallade kompiskontrakt. Staden ska verka för att personer som utsätts för våld i nära relationer ska kunna få förtur till vissa lägenheter. Arbetet med den nationella samverkan som ger våldsutsatta möjlighet att byta bostadsort ska fortsätta.

Huvudinriktningen är att alla bostäder ska vara tillgängliga. Personer med funktionsnedsättning ska ha rätt att få ett boende anpassat efter eget behov med stöd och service. Fler boenden ska skapas och arbetet med att reservera lägenheter enligt F100 ska fortsätta.

De allmännyttiga bostadsbolagen ska samverka med stadsdelsnämnderna för att utveckla förvaltningen av sina bostäder. Många bostäder är i behov av upprustning. Dialog ska föras med hyresgäster vid renovering. Målet är att människor inte ska behöva lämna sina hem på grund av kostnadsökning. Energieffektivisering ska göras vid renovering.

I många områden där det finns renoveringsbehov finns det också stor arbetslöshet. Vid upprustningsinsatser ska stadens modell för social hänsyn användas som ett medel att skapa sysselsättning och arbete åt invånarna i de bostadsområden som ska upprustas.

Den påbörjade upprustningen av gatumiljön på Avenyn ska fortsätta.

Uppdrag

- Fler projekt för nybyggda lägenheter med låg hyra ska initieras.
Ansvar: Fastighetsnämnden. Ska genomföras 2017.
- En lokal handlingsplan ska tas fram för att vid behov snabbt kunna få fram stor mängd nya temporära och/eller permanenta bostäder och kommunala verksamhetslokaler.
Ansvar: Fastighetsnämnden. Ska genomföras 2017.
- Antalet bemannade lekplatser ska utökas genom att även Byggleken i Biskopsgården bemannas.
Ansvar: Park- och naturnämnden. Ska genomföras 2017.
- Minst 10 procent av alla markanvisade hyresrätter ska anvisas med hyrestak om max 1000 kr per kvadratmeter och år.
Ansvar: Fastighetsnämnden. Ska genomföras 2017.
- Insatser för att rusta upp de lokala torgen ska genomföras.
Ansvar: Göteborgslokaler. Ska genomföras under mandatperioden.

Trafik

Analys

God trafikplanering är en förutsättning för människor att få ihop vardag och fritid och skapar mer jämlika och jämställda livsvillkor, samtidigt som det stärker stadens konkurrenskraft.

Kollektivtrafiken i dag är inte tillräckligt utbyggd för att nå målen om ett hållbart resande. Genom en utvecklad kollektivtrafik ges fler lika möjligheter att nå stadens utbud av studieplatser, arbetsplatser, kultur och fritid utan att vara beroende av tillgång till bil. Det antagna cykelprogrammet är ett steg för att Göteborg ska utvecklas till en modern och bra cykelstad.

Klimat- och miljöpåverkan samt buller och trängsel, från trafiken behöver minska för att bidra till en hållbar stadsutveckling.

Trafiksäkerheten har ökat generellt, dock har cykelolyckorna blivit fler. I takt med att staden förtätas och vi blir fler som samsas om trafikutrymmet behöver trafiksäkerhetsarbetet förbättras ytterligare.

Västsvenska paketet är ett steg i omställningen till ett hållbart resande och viktig för den regionala arbetsmarknaden och att få hållbara godsflöden i och genom Göteborg. De stora projekten i Västsvenska paketet går allt mer in i en genomförandefas. Det ställer krav på hur trafiken leds om och att nya lösningar skapas för att bibehålla god tillgänglighet och mobilitet under byggskedet. Byggtiden ger också en möjlighet att skapa ny tillfälliga mötesplatser i staden.

Trängselskatten har fortsatt god effekt. Sedan trängselskatten infördes 2013 har Göteborgs befolkning ökat med 20 000. Trots det ligger biltrafiken fortfarande under den ursprungliga nivån.

Mål

- Det hållbara resandet ska öka.

Biltrafiken ska minska och tillgängligheten för gående och cyklister ska öka liksom resandet med kollektivtrafik. Stadsrummet ska användas effektivt utifrån rättvise- och hälsoskäl. Trafikens negativa påverkan på hälsa, klimat och miljö ska minska.

Processägare: Trafiknämnden.

Inriktningar

Biltrafiken ska minska till förmån för kollektivtrafik, cykel och gående. Kollektivtrafiken ska utgöra stommen i stadstrafiken. Alla ska kunna resa miljövänligt, enkelt och mer tillgängligt, därför behöver kollektivtrafiknätet byggas ut.

Trafikplaneringen ska bidra till att skillnaderna i resmönster baserat på kön utjämnas, som ett led i att förverkliga jämställdheten.

Skolbarn och skolungdomar ska erbjudas fria resor med kollektivtrafiken under sommaren.

Tillgänglighetsanpassningen av hållplatser ska prioriteras. Färdtjänsten och Flexlinjen ska utvecklas så att dess passagerare får samma nytta av kollektivtrafiken som övriga resenärer.

Efter framgången med Electricity ska Göteborgs Stad medverka till utbyggnad av infrastruktur för elfordon.

Trafikmiljön ska utformas på ett sätt som främjar barns säkerhet och rörelsefrihet. Möjligheten att gå till fots mellan olika platser ska prioriteras högt. Trottoarer och gångbanor ska skiljas från cykelbanor och gångstråken ska vara gena och tydligt markerade.

Göteborg ska utvecklas till en cykelstad i enlighet med cykelprogrammet, med fasta förbindelser över älven. Säkerheten för cyklister ska prioriteras mer och cykelolyckorna i staden ska minska.

Trafikens påverkan på bullersituationen, klimatet och luftkvaliteten ska förbättras bland annat genom att trafikmiljön anpassas och hastigheter för biltrafiken sänks. För att nå målen i trafikstrategin och bibehålla framkomligheten under byggprojekt behöver effektiva mobilitetslösningar utvecklas, i samverkan med förvaltningar och bolag. I infrastrukturprojekt ska fler medarbetare rekryteras utifrån social hänsyn.

Priset för boendeparkering ska bli mer marknadsmässig och parkering på tomtmark ska premieras. Parkeringsplaneringen ska stödja trafikstrategins inriktning. Staden ska underlätta för bilpooler, bland annat genom att omvandla parkeringsplatser som tagits i anspråk vid ombyggnation till bilpoolsparkering.

Göteborg är ett skandinaviskt logistiknav och måste ha väl fungerande godsflöden. Det gäller såväl godset till och från Göteborgs hamn, som utveckling av citylogistiken. Detta är prioriterat både vid ombyggnationer samt i den långsiktiga strategiska planeringen.

Arbetet med en sammanhållen kollektivtrafik sker genom arbetet i Västsvenska paketet. För att nå målen med kollektivtrafikutbyggnaden behöver Göteborgs Stad ha god dialog och nära samverkan med Västra Götalandsregionen. Detta sker bland annat genom aktivt deltagande i arbetet med målbild 2035 för stadstrafikens stomnät i Göteborg, Mölndal och Partille, samt Sverigeförhandlingen.

Arbetet med Dag Hammarskjölds boulevard gällande stadsutveckling och trafiklösning ska prioriteras.

Uppdrag

- Göteborgs Stad ska genom förhandling möjliggöra utbyggnaden av spårväg på Hisingen.
Ansvar: Trafiknämnden. Ska genomföras 2017.
- En åtgärdsvalsstudie för Dag Hammarskjölds boulevard, gällande både trafiklösning och stadsutveckling, ska genomföras.
Ansvar: Trafiknämnden i samverkan med Byggnadsnämnden och Fastighetsnämnden. Ska genomföras 2017.
- Det ska göras en avstämning av planen för Gamlestaden etapp två där inriktningen är att pröva om det går att finna en annan lösning än tunneln samtidigt som antalet bostäder behålls.
Ansvar: Trafiknämnden. Ska genomföras 2017.
- Det ska i en fortsatt utredning tas fram en modell och tidplan för hur boendeparkering kan marknadsanpassas för att stimulera till ökad parkering på kvartersmark.
Ansvar: Trafiknämnden. Ska genomföras 2017.
- Cykelnätverk för ökad cykelanvändning ska startas.
Ansvar: Trafiknämnden. Ska genomföras 2017.

Arbetsmarknad och vuxenutbildning

Analys

Att skapa förutsättningar för arbete är ett centralt fokusområde för stadens satsning på ett Jämlikt Göteborg. Att komma i arbete är avgörande inte bara för den enskilde utan även för familjens livsvillkor och för hela samhället.

Stadens ambitionshöjning på arbetsmarknadsområdet har gett resultat. Människor som tidigare stått långt från arbetsmarknaden har i högre utsträckning arbete och arbetslösheten inom olika åldersgrupper har sjunkit kontinuerligt på senare tid.

I Göteborg finns flera identifierade bristyrken. Samtidigt visar den höga arbetslösheten inom vissa grupper att många har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Arbetet för att fler ska kunna försörja sig själva behöver utvecklas och matchningen öka.

Staden har som arbetsgivare länge arbetat med att göra lönerna mer jämställda. Arbetsmarknaden är idag könssegregerad, där patriarkala och rasistiska strukturer missgynnar kvinnor och/eller personer med utländsk bakgrund. Dessa strukturer måste brytas upp. Detta blir en viktig utmaning under de kommande åren.

Göteborg står inför stora generationsväxlingar. Behovet av satsningar på kompetensförsörjning kommer att öka. Vuxenutbildningen fyller en viktig funktion i detta avseende.

Mål

- Sysselsättningen för grupper långt ifrån arbetsmarknaden ska öka.

Särskilda insatser ska riktas mot unga, utrikes födda och personer med funktionsnedsättning som är överrepresenterade bland långvarigt arbetslösa.

Processägare: Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning.

Inriktningar

Stadens riktade arbetsmarknadsinsatser ska fokusera främst på åtgärder till unga, utrikes födda och personer med funktionsnedsättning. Göteborg ska ha en attraktiv och inkluderande arbetsmarknad där diskriminerande strukturer ska brytas. Staden

ska genomföra arbetsmarknads- och utbildningsåtgärder i takt med att nyanlända övergår i kommunens ansvar. Staden ska också, i så stor utsträckning som möjligt, ta del av statliga arbetsmarknads- och utbildningssatsningar för att möta den efterfrågan på kompetensförsörjning som finns, både internt och externt.

Arbetsmarknadsinsatserna ska fördelas och genomföras efter behov och på jämställda villkor för att bryta könsstereotyper på arbetsmarknaden för kvinnor, män och de som identifierar sig som annat.

Staden ska fortsätta att aktivt utveckla insatserna för att göra Göteborg mer jämlikt. Arbetet med fokusområdet ”Skapa förutsättningar för arbete” ska stärkas och konkretiseras.

Stadens nämnder ska med stöd av Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning implementera ”Det stegvisa jobb- och kunskapslyftet” så att det finns en god kännedom om detta arbetssätt inom hela staden.

Business Region Göteborg AB ska i högre grad fokusera på arbetsmarknadsfrågor och arbeta mer aktivt med insatser för förbättrad jobbmatchning och samverkan med Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning ska stärkas. Detta ska vara en viktig del i utvecklingen av stadens kompetenscentra.

Ungdomar som gått direkt från skolan till arbetslöshet ska ges snabb och aktiv uppmärksamhet, genom att fokusera på stadens överenskommelse med Arbetsförmedlingen avseende ”Gemensam överenskommelse för tillväxt av arbete och studier hos unga”.

Staden ska arbeta för att öka antalet ferieplatser. Samverkan genom samordningsförbunden ska stärkas för att fler invånare i behov av rehabilitering ska komma i arbete eller studier.

Vuxenutbildningen ska stödja det livslånga lärandet med fokus på att utjämna livschanser. Dess uppgift ska vara att ge människor en andra chans i livet och möta omställning på arbetsmarknaden genom att anpassa sina former efter individens behov och begränsningar. Vuxenutbildningen ska också bidra till att förbättra kompetensförsörjningen på arbetsmarknaden och i staden. Staden ska i större utsträckning erbjuda möjligheten att i efterhand läsa in gymnasiekompetens med bibehållet försörjningsstöd.

Staden ska öka antalet utbildningsplatser för att minska stadens brist på yrkesutbildad arbetskraft. Vid upphandling av vuxenutbildning ska det alltid övervägas om staden kan driva verksamheten i egen regi. Den andel av verksamheten som drivs i egen regi ska öka. Folkbildningen och dess organisationer, som är viktiga i sin fria roll, ska ses som viktiga samarbetspartners.

Kombinationen av Svenska för invandrare (SFI) och arbetspraktik/yrkesutbildning med språk- och modersmålsstöd ska vidareutvecklas. Utbildningskedjan ska hållas ihop. De som läser SFI kombinerat med kärnämnen ska kunna erbjudas undervisning på sitt modersmål. Det ska vara möjligt att kombinera olika skolformer och kombinera studier med förvärvsarbete.

Staden ska aktivt arbeta för samverkan med Arbetsförmedlingen under etableringstiden. Validering är ett viktigt verktyg som behöver utvecklas, i synnerhet för bedömning av yrkeskompetens.

Studie- och yrkesvägledningen behöver utveckla sitt arbetssätt för att minska andelen avbrott.

Uppdrag

- En plan ska tas fram för hur social hänsyn i offentlig upphandling ska användas som redskap för att skapa sysselsättning för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden.
Ansvar: Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning i samverkan med Upphandlingsnämnden. Ska genomföras 2017.
- Ett delprogram för inriktningen att ”skapa förutsättningar för arbete” inom programmet för Jämlikt Göteborg ska tas fram.
Ansvar: Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning. Ska genomföras 2017.
- Nämnder kan via en pott med särskilda stimulansmedel få stöd i implementeringen av modellen för det ”Stegvisa jobb- och kunskapslyftet” för snabbare inträde och kompetensutveckling på arbetsmarknaden.
Ansvar: Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning. Ska genomföras 2017.
- En kompetensförsörjningsstrategi för att bättre matcha arbetsökande med arbetskraftsbehovet bland företag ska tas fram.
Ansvar: Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning i samverkan med Business Region Göteborg AB. Ska genomföras 2017.
- Asylsökande och papperslösa ska, genom idéburet offentligt partnerskap med relevanta aktörer, ges möjlighet att läsa SFI och vuxenutbildning.
Ansvar: Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning. Ska genomföras 2017.

- Vård- och omsorgsprogrammet ska utökas med en extra termin språkstöd.
Ansvar: Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning. Ska genomföras 2017.
- En utredning ska göras, i dialog med övriga ägare, om de fyra samordningsförbuden i Göteborg bör slås samman till en enhet i syfte att ge bättre stöd och rehabilitering till individen.
Ansvar: Kommunstyrelsen. Ska genomföras 2017.

Näringsliv

Analys

Göteborgs näringsliv har en internationell prägel med tydliga inslag av innovationsförmåga och entreprenörskap. De senaste åren har utvecklingen varit stark med en hög jobbtillväxt men samtidigt befinner sig många långt ifrån arbetsmarknaden. Näringslivet har en viktig roll att spela när det gäller att bidra till ökad jämlikhet.

Med teknikutveckling och ökad global konkurrens ökar kraven på förändringsbenägenhet. Både näringslivet och stadens organisation behöver möta den struktur-omvandling som följer av digitaliseringen och behovet av omställning mot en miljövänlig och hållbar produktion.

Göteborg är centrum i Sveriges viktigaste industriregion med flera globala och kunskapsintensiva tillverkningsföretag vilket skapar unika förutsättningar för staden att vara testbädd för utvecklingen av ny teknik.

Delandets ekonomi kan möjliggöra minskad miljöpåverkan och att tillgångar blir billigare.

En utmaning är att möta näringslivets behov av kompetensförsörjningen men också ta tillvara kompetensen hos de som kommer hit som flyktingar. Att arbetslösheten är hög samtidigt som företagen inte lyckas rekrytera är både en utmaning och en möjlighet.

Göteborg står inför ett stort utvecklingssprång med omfattande investeringar i infrastruktur och stadsutveckling. En utmaning är att attrahera investerare och kompetenser för att förverkliga denna utveckling. Arbetet med att förbättra stadens service gentemot företag för att stärka företagsklimatet får inte tappa fart.

Mål

- Göteborg ska vara en hållbar innovationsstad med ökande jobbtillväxt

Staden ska stärka innovationsklimatet tillsammans med näringsliv, akademi och andra aktörer i syfte att utveckla hållbara och samhällsförbättrande innovationer. Göteborg ska ha ett starkt företagsklimat med ökande sysselsättning och låg arbetslöshet.

Processägare: Business Region Göteborg AB.

Inriktningar

Göteborgs Stad ska samverka och föra en öppen dialog med representanter från politik, företag och forskning i syfte att göra Göteborg världsledande inom hållbart näringsliv. Stadens näringspolitik ska bidra till fler jobb och ökad jämlikhet. Göteborg ska vara en föregångare i att anta klimatutmaningen och vara världsledande inom miljöteknik.

Staden ska vara en testbädd för att utveckla nya lösningar i samverkan med näringsliv och akademi. Samverkan inom Electricity och hållbar mobilitet ska fortsätta utvecklas och synergieffekter ska sökas med stadsutveckling och andra utvecklingsprojekt såsom Drive me.

Göteborg ska vara föregångare i att använda digitaliseringens möjligheter och utveckla samverkan med näringsliv och akademi för att hitta fler sätt att tillgodogöra potentialen i den nya tekniken inom staden och i fler branscher. Staden ska stötta klusterutveckling och spelklustret och digitalisering inom vård, omsorg och e-hälsa är exempel.

Staden ska ha ett helhetsgrepp gällande innovationsprojekt i syfte att utveckla och tillvarata kunskapsspridning, hållbar stadsutveckling och följdinnovationer. Synergieffekter mellan branschkluster ska främjas.

Staden ska ta tillvara och stärka näringslivets engagemang för att minska skillnaderna i livsvillkor och hälsa samt viljan att bidra till en hållbar utveckling med ökad miljöhänsyn.

Samverkansformer ska utvecklas för hur mindre och nystartade företag som vill växa ska kunna få stöd med kunnande, mentorskap och investeringar.

Staden ska fortsätta jobba långsiktigt med att förbättra stadens service och bemötande av företag och handlingsplanen för att det ska vara enkelt att driva företag i Göteborg ska genomföras. En infrastruktur för att stimulera företagande och jobb i hela staden har utvecklats med Entreprenörskvarter, Business Centers och Kompetenscenter. Dessa verksamheter ska vara samordnade och stärka kompetensförsörjningen.

Stöd till småföretag ska ges på fler språk än svenska och synergieffekter ska skapas med stadens arbetsmarknadsåtgärder. Entreprenörskap ska stimuleras särskilt bland unga genom att stödja projekt och praktik inom gymnasieskolan och som en inriktning under sommarjobsatsningen.

Staden ska jobba aktivt för att attrahera företagsetableringar. Investeringar och samverkan inom staden för att säkerställa service och kompetensförsörjning inom stadsutveckling ska öka. Arbetet med att ge ut gröna obligationer, som staden blivit en

föregångare inom, ska fortsätta utvecklas. Staden ska bidra till att fler sociala företag växer fram och delta i samverkan för idéburna offentliga partnerskap. Framväxten av delandets ekonomi som bygger på cirkulära principer, förtroende och tillit ska uppmuntras.

Staden ska bidra till att säkerställa näringslivets kompetensförsörjning och att förbättra matchningen med utbildningssystemet. Intresset för naturvetenskap och teknik behöver öka och staden ska bidra till detta. Ett välkomstcenter för utländsk arbetskraft etableras i staden.

Stadsplaneringen är en förutsättning för hållbar näringslivsutveckling. Förvaltningar och bolag ska beakta möjligheten att placera verksamhetslokaler i andra stadsdelar än de mest centrala.

Genom konceptet Tillåtande oaser på exempelvis Ringön ska stadens kreativa klimat stärkas.

Internationella samarbeten ska skapa mervärde för göteborgarna, utveckla näringslivet samt bidra till en långsiktigt hållbar stad och en attraktiv destination. I samverkan med omkringliggande region ska Göteborg vara en stark röst på EU-nivå.

Att alla som vistas i Göteborg har möjlig tillgång till wifi är både en fråga om jämlikhet och konkurrenskraft och därför ska uppdraget i budget 2016 att testa fri wifi fortsätta.

Uppdrag

- Ett samverkansforum med näringslivet för ett jämlikt Göteborg ska startas.
Ansvar: Business Region Göteborg AB. Ska genomföras 2017.
- Konceptet Angeredsutmaningen ska spridas till fler skolor.
Ansvar: Utbildningsnämnden. Ska genomföras 2017.
- Ett klimatprotokoll ska startas i samverkan med näringslivet.
Ansvar: Business Region Göteborg AB. Ska genomföras 2017.

Turism och evenemang

Analys

Göteborg är en attraktiv och grön stad som förknippas med välkomnande göteborgare, evenemang och läget vid västkusten. Konkurrensen blir allt hårdare inom besöksnäringen men Göteborg har haft en stark utveckling. Antalet gästnätter har vuxit 23 år i rad och många unga får idag sina första jobb inom kultur och turism. Som en kustnära, liten storstad har Göteborg goda möjligheter att profileras som en destination med spännande evenemang, god tillgänglighet och bra boenden. Närheten till vattnet, skärgården och omgivande natur har stor utvecklingspotential.

Arbetet med bolagsöversynen och etableringen av det nya klustret Turism, Kultur och Evenemang med Kommuntressent som nytt moderbolag skapar nya möjligheter att samordna och kraftsamla kring besöksnäringens utveckling i Göteborg.

Mål

- Göteborgarnas möjlighet att turista i sin egen stad ska öka.

Göteborg ska vara en hållbar turist-, mötes- och evenemangsstad med fler öppna arrangemang. Sysselsättningen och samverkan inom besöksnäringen ska öka.

Processägare: Göteborg & Co.

Inriktningar

Göteborg ska vara en ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbar kultur- och evenemangsstad. Turism- och besöksnäring har stor betydelse för den lokala arbetsmarknaden och är ofta inkörsport till arbetslivet för unga människor. Stadens verksamhet inom turism- och evenemang ska bidra till att minska skillnaderna i livsvillkor och hälsa. Samverkan mellan kommun, region och kommunalförbund ska stärka attraktionskraften hos Göteborg med omkringliggande region.

Fler öppna arrangemang där staden utgör arenan och som kombineras med evenemang ger staden liv, ökad delaktighet och öppnar för fler besökare. Stadens arbete ska ta tillvara möjligheter till turism och evenemang i stadens alla delar. Företagande inom kulturella och kreativa områden ska öka. De evenemang som staden deltar i ska ta hänsyn till miljö, djur och sociala villkor.

Stadens 400-årsjubileum 2021 är ett sätt att i dialog med göteborgarna utveckla Göteborg till en ännu bättre stad att leva, bo i och besöka. Under 2017 är Grön och skön stad i fokus och ska därmed återspeglas i stadens verksamheter. Hållbara transportalternativ till destinationen Göteborg ska profileras.

Uppdrag

- Initiativ ska tas inom Jämlikt Göteborg, med särskilt fokus på barn och unga, för att skapa öppna arrangemang som ökar rörligheten och utbytet mellan olika delar av staden.
Ansvar: Göteborg & Co. Ska genomföras 2017.
- En plan ska tas fram för att öka sysselsättningen i besöksnäringen genom tätare samverkan mellan stadens olika bolag, näringslivet och övriga relevanta aktörer.
Ansvar: Göteborg & Co. Ska genomföras 2017.
- En kartläggning ska göras om hur valet av hållbara transportalternativ till Göteborg kan främjas.
Ansvar: Göteborg & Co. Ska genomföras 2017.

Kultur

Analys

Kulturen är en viktig del i ett demokratiskt och hållbart samhälle. Kultur skapar mötesplatser som ger utrymme för mångfald och social sammanhållning, vilket blir allt viktigare när fler människor vill bosätta sig i staden.

Ett jämlikt Göteborg bygger på en bred och generell tillgång till kultur. Trots satsningar på ökad tillgänglighet finns det fortfarande stora skillnader i kulturellt deltagande, både inom och mellan stadsdelar. Problemet med lokaler behöver lösas för att kunna bygga bort kön till kulturskolan.

Kulturpolitik, konstpolitik och kulturplanering utgör viktiga pusselbitar för en socialt hållbar stad. Stadens kulturprogram och dess handlingsplaner måste därför få ett större genomslag inom stadens nämnder och styrelser.

Kulturinstitutionerna utgör viktiga arenor för stadens kulturliv. Eftersom dessa inte är helt anpassade till den verksamhet som bedrivs och skulle kunna bedrivas där är behovet av ny-, om- och tillbyggnad mycket stort.

Ett rikt och växande kulturliv medför hård konkurrens mellan de kulturföreningar som söker stöd av staden. Dessutom är obalansen mellan allt högre hyresnivåer och ett kulturstöd som inte utvecklas i samma takt ett strukturellt problem.

Mål

- Tillgängligheten till kultur ska öka.

Fler ska bli delaktiga i stadens kulturliv och särskilt fokus ska ligga på barn, unga och äldre. Antalet kulturutövare ska öka.

Processägare: Kulturnämnden.

Inriktningar

Den kulturella jämlikheten ska stärkas så att alla får möjlighet att delta i kulturlivet utifrån sina behov, förutsättningar och intressen. Kultursamordnare och kulturombud är viktiga kulturförmedlare och ska därför finnas i varje stadsdel. Stadsdelsnämnderna ska särskilt stötta det lokala kulturlivet samt utöka utbudet av kulturaktiviteter och tillgängliggöra kulturarenor för personer med funktionsnedsättning.

För att stadens invånare ska kunna uppleva och utöva kulturaktiviteter i sin närmiljö ska det finnas en god kulturell infrastruktur samt aktivt uppsökande verksamheter från både kulturinstitutioner och det fria kulturlivet. För att nå ökad delaktighet och stimulera eget skapande ska samverkan mellan kultursektorn, föreningar och enskilda utvecklas. Den stora utmaningen ligger i att bredda målgruppen och locka till sig nya besökare. Därför ska den pedagogiska och utåtriktade verksamheten utvecklas.

Stadens kultursatsningar ska värna det fria kulturlivet och fokusera på icke-kommersiella verksamheter. Kulturinstitutionerna ska samverka med de fria kulturgrupperna och i större utsträckning upplåta lokaler åt dem. Staden ska även skapa goda villkor för konsten, där konstutövarnas oberoende ställning ska främjas.

Kultur- och musikskolan ska förstärkas och tillgängligheten öka så att fler verksamheter kan inrymmas. Därför måste behovet av tillgängliga och verksamhetsanpassade lokaler tillgodoses. El Sistema ska fortsätta utvecklas då kreativa möten möjliggörs, vilket stimulerar ungas inlärningsförmåga.

Kulturinstitutionerna ska utvecklas så att de även i fortsättningen är intressanta, relevanta och utmanande. De har därför behov av att moderniseras, upprustas och anpassas lokalmässigt. Därtill ska Göteborgs magasinerade samlingar bevaras, vårdas och tillgängliggöras mer än idag.

Folkbiblioteken och kulturhusen ska vara mötesplatser som möjliggör samt ger lust och motivation till läsning, språkinläring, kreativitet, upplevelser och eget skapande.

Uppdrag

- Alla elever i grundskolan i samtliga stadsdelar ska erbjudas minst ett scenkonstbesök.
Ansvar: Alla stadsdelsnämnder. Ska genomföras 2017.
- Kultur- och musikskolan ska byggas ut så att kön försvinner.
Ansvar: Alla stadsdelsnämnder. Ska genomföras under mandatperioden.
- En fördjupad förstudie ska startas om utbyggnadsprojektet Varvs- och industrihistoriskt centrum med nya visningsbara magasin.
Ansvar: Kommunstyrelsen. Ska genomföras 2017.
- Det internationella lägret Side by Side by El Sistema Sweden ska byggas ut.
Ansvar: Göteborg & Co. Ska genomföras 2017.

Personal

Analys

Staden har i sin roll som arbetsgivare ett stort ansvar för att skapa ett mer jämlikt Göteborg.

Allt fler väljer att flytta till Göteborg. Det gör att behovet av bland annat äldreboenden, förskolor och skolor växer. Därmed ökar även stadens behov av personal. Det behöver täckas av aktiva rekryteringsinsatser som även riktas till personer som står långt ifrån arbetsmarknaden.

Staden har för närvarande en ansträngd arbetsmiljösituation. Framförallt är det den psykosociala arbetsmiljön som har försämrats. Detta leder till bland annat ökad sjukfrånvaro. Det är en utmaning att bryta denna utveckling.

Den strukturella diskrimineringen i samhället av kvinnor och utrikes födda innebär att de har det svårare att nå högre befattningar i staden. Andelen födda utanför Norden är lägre på chefsnivå än på medarbetarnivå. Detsamma gäller för andelen kvinnor inom delar av staden. Det finns också osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män.

Mål

- Osakliga löneskillnader mellan män och kvinnor ska upphöra.

Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt löneskillnader inom samma intervall i arbetsvärderingssystemet BAS.

Processägare: Kommunstyrelsen.

Inriktningar

Invånare och anställda ska uppfatta Göteborgs Stad som en attraktiv arbetsplats med rättvisa och trygga arbetsvillkor. Personalen ska vara delaktig och ha inflytande över sin egen arbetssituation och öppenhet ska råda.

Staden ska arbeta med kompetensutveckling, tydlighet i organisationen och delegering av ansvar för att verksamheterna ska kunna rekrytera, behålla och utveckla kompetenta medarbetare. Möjligheten att rekrytera internt ska alltid prövas.

Personalsammansättningen ska på alla nivåer spegla befolkningsstrukturen. Det ska finnas ett rättvist, tydligt och öppet system för befordran och karriärutveckling. Det är viktigt att ta tillvara på kompetens som finns bland personer med utländsk bakgrund. Flerspråkighet ska betraktas som meriterande. Staden ska som arbetsgivare vara ett föredöme när det gäller att aktivt motverka alla former av diskriminering, kränkningar och trakasserier på arbetsplatsen. Staden ska i högre utsträckning rekrytera personer med funktionsnedsättning.

Staden har som arbetsgivare ett stort ansvar för den växande gruppen nyanlända. Genom att aktivt tillvarata de nyanländas kompetens kan stadens rekryteringsbehov inom flera sektorer mötas på ett bättre sätt. Möjligheten att rekrytera chefer födda utanför Norden från dessa grupper ska tillvaratas.

Avseende behovet av framtida kompetensbehov och eventuella tjänster som medverkar till avlastning ska staden tillsammans med arbetstagarorganisationerna samverka för att finna hållbara lösningar inom modellen för det stegvisa jobb- och kunskapslyftet.

För att möjliggöra god praktik för studenter och ett större kunskapsinflöde till staden behöver samarbetet intensifieras. Som en del i samarbetet ska studenter ges goda möjligheter till praktik.

Validering av reella kompetenser hos de anställda samt kompletterande fortbildnings- och utvecklingsinsatser ska vara integrerade delar i verksamheten för att lyfta kompetensnivån.

På central nivå ska staden tillsammans med arbetstagarorganisationerna utveckla en modell där framförallt vissa äldre medarbetare får möjlighet att ägna en del av sin arbetstid åt handledarstöd/mentorskap för nyanställda och praktikanter. Modellen ska göra det lättare för unga att lära sig ett nytt yrke och ska underlätta för äldre att jobba till ordinarie pensionsålder. Detta ger en smidigare kompetensförsörjning, ett mer hållbart arbetsliv och en högre kvalitet i verksamheten.

För att ge medarbetarna och verksamheterna möjlighet att utvecklas ska intern rörlighet stimuleras, såväl inom som mellan stadens förvaltningar och bolag. Tjänster ska utannonseras. Samtidigt är det viktigt att i ett verksamhetsperspektiv stärka förmågan att behålla kompetenta medarbetare. Innan externa konsulter anlitas av förvaltningar och bolag ska det prövas om behovet kan tillgodoses inom staden.

Staden ska som arbetsgivare vara ett föredöme när det gäller att aktivt motverka alla former av diskriminering, kränkningar och trakasserier på arbetsplatsen. Staden ska i högre utsträckning rekrytera personer med funktionsnedsättning.

För att stadens chefer ska kunna utöva sitt ledarskap på bästa sätt ska insatserna för att ge dem rätt organisatoriska förutsättningar stärkas.

Chefer ska sträva efter en förtroendefull samverkan med de anställda och deras fackliga organisationer. Det är av stor vikt att samtliga chefer tillämpar de bestämmelser som återfinns i avtalet Samverkan Göteborg.

Arbetsmiljöarbetet ska inriktas på att främja hälsa och förebygga ohälsa, även psykosocial. Information ska ges om stöd för anställda som utsätts för våld i nära relationer. Arbetet för bättre hälsa och mot våld i nära relationer ska ske i nära samverkan med företagshälsovården.

Som en viktig arbetsmiljöåtgärd ska staden inleda ett systematiskt arbete för att i vissa arbetsuppgifter avlasta de yrkesgrupper som idag utsätts för hög belastning. Yrkesgrupperna ska avlastas genom att arbetsgivaren och de fackliga organisationerna identifierar arbetsuppgifter som i stället ska utföras av kompletterande personal. Ny personal ska anställas enligt gällande norm. Det ska samtidigt prövas om avlastning kan ske även genom att IT-stödet görs mer användarvänligt och funktionellt.

Friskvård är en viktig faktor för att sänka sjuktalen och för att Göteborgs Stad fortsatt ska vara en attraktiv arbetsgivare.

Stadens anställda ska kunna ha en hälsosam balans mellan arbete och fritid. En viktig reform är att sänka arbetstiden och finna olika arbetstidsinnovationer. Resultaten från innovationerna ska dokumenteras för att kunna spridas.

Staden ska ha trygga anställningsvillkor samt jämställda och konkurrenskraftiga löner. Stadens norm ska vara att erbjuda alla tillsvidareanställning och heltid. Samtidigt ska alla anställda i staden ges möjlighet att arbeta deltid. Andelen arbetad tid som utförs av timavlönade ska minska. Av den arbetade tiden i Göteborgs Stad som helhet ska max fem procent utföras av timavlönad personal. Tillsvidareanställda inom avtalsområden där det finns samverkansavtal ska inte sägas upp på grund av arbetsbrist utan i första hand erbjudas en annan placering.

Stadens anställda ska uppmuntras till att ta ut föräldraledighet med en jämställd fördelning.

Högre löneindex ska utgå till kvinnodominerade verksamheter, det vill säga vård, omsorg och undervisning. Det ska skapas en handlingsplan för hur löneökningar ska prioriteras i syfte att ta bort osakliga löneskillnader samt för att trygga kompetensförsörjningen på kort och lång sikt. Arbetet för jämställda löner måste också

kompletteras med ett strategiskt rekryterings- och kompetensförsörjningsarbete.

Som en del av arbetet att skapa en mer jämlik stad ska löneskillnaderna inom den egna organisationen minskas genom att prioritera de lägst betalda samt ha en restriktiv hållning vid lönesättning av de högsta cheferna och lönerevidering av stadens högst betalda.

Uppdrag

- Andelen chefer födda utanför Norden ska öka kraftigt och aktivt följas upp.
Ansvar: Alla nämnder och styrelser. Ska genomföras under mandatperioden.
- Andelen kvinnliga chefer inom manligt dominerade verksamheter ska överstiga andelen kvinnor inom samma verksamhet.
Ansvar: Alla nämnder och styrelser. Ska genomföras under mandatperioden.
- Friskvårdsbidraget ska höjas med 200 kronor per person.
Ansvar: Alla nämnder och styrelse. Ska genomföras 2017.
- En normkritisk rekryteringsprocess ska tas fram.
Ansvar: Kommunstyrelsen. Ska genomföras 2017.
- Alla som arbetar med rekrytering och upphandling av tjänster ska utbildas i normkritik.
Ansvar: Nämnden för Intraservice. Ska genomföras 2017.
- Det ska etableras en pott med stimulansmedel som kan utnyttjas av nämnderna för innovativa projekt med syfte att skapa ett mer hållbart arbetsliv. Medlen ska fördelas över fyra områden.
  1. Upplägg där äldre medarbetare ges möjlighet att ägna en del av sin arbetstid åt handledarstöd eller mentorskap för nyanställda och praktikanter.
  2. Upplägg där högt belastade yrkesgrupper avlastas på arbetsplatsen genom att vissa arbetsuppgifter lyfts av.
  3. Arbetstidsinnovationer.
  4. Nyskapande metoder för att förverkliga arbetsmiljöplanen inom äldreomsorgen.**Ansvar:** Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning. Ska genomföras 2017

Upphandling

Analys

Göteborgs Stad har intagit en tätposition i landet i arbetet med att ställa krav på miljö, etik och social hänsyn vid upphandling. Staden har drivit pilotprojekt för att utveckla upphandlingar enligt modellen social hänsyn, går före med att upphandla ekologiskt kött och följer upp etiska krav utomlands.

Upphandlingsområdet präglas av stadens övergripande arbete för ökad jämlikhet.

Staden ställer miljökrav i upphandlingar vilket gör det möjligt att välja miljöanpassade alternativ. Göteborg är en av Sveriges största inköpare av livsmedel. Det gör att stadens nya livsmedelsavtal för grossist har en faktisk påverkan på tillgången av etiskt- och ekologiskt märkta produkter.

EU:s nya upphandlingsdirektiv betonar en mångfald aspekter förutom de ekonomiska, såsom miljö, social hänsyn och innovation. Detta ger förutsättningar för staden att ytterligare höja ambitionerna för hållbara upphandlingar. Att ställa sociala krav i upphandling förbättrar människors livssituation och bidrar till att hålla ihop staden.

Mål

- Göteborg ska öka andelen hållbara upphandlingar.

Arbetet ska inriktas på att skapa förutsättningar för jobb, minska skillnader i livsvillkor och som bidrar till en bättre miljö.

Processägare: Upphandlingsnämnden.

Inriktningar

Göteborgs Stad ska vara ledande i landet och vara pådrivande för en social och ekologisk utveckling av svensk upphandlingslagstiftning och praxis.

Staden ska ta fasta på de möjligheter som följer med genomförandet av de nya EU-direktiven samt ny lagstiftning om upphandling. Genom upphandlingsvillkoren ska staden verka för att så långt det är möjligt ställa krav på arbetsvillkor motsvarande fullvärdiga svenska kollektivavtal.

Arbetet med modellen social hänsyn ska främja sysselsättningsmöjligheter för personer som står långt från arbetsmarknaden, stimulera social integration, lika möjligheter och sociala rättigheter. Vid upphandling av konsulttjänster för chefs- och medarbetarutveckling ska krav ställas på normkritisk kompetens.

Upphandlingsnämnden ska erbjuda stöd för att höja kunskapen om modellen social hänsyn och dess möjligheter bland leverantörer.

Andelen ekologisk mat ska vara 50 procent innan mandatperiodens slut. Andelen vegetarisk mat och miljömåltiderna ska öka. Allt kött som serveras ska vara ekologiskt. Rödlistad fisk och skaldjur ska inte serveras. Produkter som upphandlas ska i större andel vara miljömärkta. Stadens upphandlingar ska också beakta antidiskrimineringsvillkor, tillgänglighetskrav, hållbarhetskriterier, djuretiska kriterier, frågor om etisk handel och företags sociala ansvar (CSR).

Göteborgs Stad är diplomerad Fair Trade-stad och ska vara ett föredöme för rättvis handel och etisk konsumtion. Staden ska stimulera framväxten av socialt medvetna marknader.

Göteborgs Stad ska främja små- och medelstora företags möjlighet att delta i upphandlingar genom att exempelvis bryta upp kontrakt i mindre delar. Former ska utvecklas för hur innovationsupphandling kan användas för att utveckla stadens verksamheter i samverkan med forskning, företag och andra offentliga aktörer.

Val av material och möjligheten till återanvändning vid till exempel bostadsbyggnad, elektronisk utrustning och anläggningsarbete påverkar klimatet och ska beaktas i planer, upphandlingar och i förfrågningsunderlag. Inriktningen är att använda material som innebär liten klimatpåverkan under sin livscykel.

I många områden där det finns renoveringsbehov finns det också stor arbetslöshet. Utbildningsinsatser i samband med modellen social hänsyn vid upphandling kan lämpligen användas som ett medel att ge sysselsättning och arbete åt invånarna i de bostadsområden som ska upprustas.

Uppdrag

- Minst 50 procent av stadens tjänsteupphandlingar ska göras med modellen social hänsyn.
Ansvar: Upphandlingsnämnden. Ska genomföras 2017.
- Andelen ekologisk mat ska uppgå till minst 50 procent.
Ansvar: Upphandlingsnämnden. Ska genomföras 2017.
- Ytterligare upphandlingar enligt Vita jobb-modellen ska genomföras och utvärderas.
Ansvar: Upphandlingsnämnden. Ska genomföras 2017.

Ekonomi

Göteborg utvecklas väl. Det makroekonomiska läget är positivt. Konjunkturutvecklingen har de senaste åren varit mycket gynnsam. Tillväxten ligger på höga nivåer, exporten stiger och arbetslösheten minskar. Även om konjunkturen ser ut att börja mattas under 2017 talar mycket för att den ekonomiska utvecklingen under de närmaste åren blir relativt gynnsam.

Samtidigt är Göteborg i en situation där staden växer i rask takt. Befolkningen ökar kraftigt. Infrastrukturen moderniseras i syfte att öka den ekonomiska, ekologiska och sociala hållbarheten. Parisavtalet förbinder Sverige att ytterligare höja ribban i klimatomställningen. Staden behöver vävas ihop i ett jämlikhetsperspektiv. Bostadsbyggandet är intensivt. För de närmaste 10–25 åren är stadsutvecklingsplanerna omfattande. Detta medför att stadens verksamheter kommer att möta allt större behov.

Förändringar i den demografiska sammansättningen bidrar till att ytterligare spä på behoven. Stora årskullar når nu skolåldern. Pensionärerna blir allt fler. Det innebär att trycket på skolan och äldreomsorgen kommer att öka.

Stadsutvecklingen och demografin skapar utmaningar i budgetarbetet. Trots den goda konjunkturen behöver staden vidta aktiva åtgärder för att bibehålla en god ekonomisk hushållning över tid. En långsiktigt hållbar budgethantering förutsätter att starkare kärnverksamheter och höjda investeringsnivåer kan finansieras inom en stabil intäktsram.

Det behöver göras en grundlig översyn av den totala kostnadsbilden och, vad som kan förstärkas på intäktsidan. En sådan översyn bör kopplas till en fördjupad dialog kring den generella ansvarsfördelningen mellan stat och kommun.

Göteborg ligger i framkant såväl i jämlikhetsfrågorna, mänskliga rättigheter som i miljö- och klimatomställningen. Arbetet med Jämlikt Göteborg syftar bland annat till att genom minskade klyftor förbättra den ekonomiska utvecklingen. Arbetet med gröna obligationer har satt staden på kartan internationellt. Erfarenheterna från det arbetet ska användas för att ytterligare stärka ekonomistyrningens möjligheter för bättre miljöresultat. Samverkan mellan miljö- och ekonomistyrningen ska utvecklas ytterligare. Staden ska fortsätta att driva på för en ambitiös klimatomställning och för ökad hållbarhet i andra avseenden genom aktiva val inom kapital- och skuldförvaltningen.

Riktlinjerna för god ekonomisk hushållning berör aspekter på stadens budgetarbete som är avgörande för att upprätthålla en långsiktigt hållbar ekonomisk utveckling. Riktlinjerna ligger till grund för den långsiktiga ekonomiska strategi som reflekteras i denna budget.

För att kunna möta de kort- och långsiktiga budgetutmaningarna på ett ansvarsfullt sätt behöver staden i grunden ha en sund och stabil resultatnivå. För 2016 gäller ett planerat nollresultat. För 2017 planeras plusresultat. Det är en positiv utveckling.

Resultatutjämningsreserven kommer inte att utnyttjas under 2017.

För att kunna planera och prioritera framöver behöver planerings- och beslutsunderlagen utvecklas så att de ekonomiska konsekvenserna för staden kan hanteras i god tid och ur ett hela-staden-perspektiv. Alternativa finansieringslösningar och möjligheter till omprioriteringar bör konsekvent utredas och beskrivas. Vid större beslut bör alltid en second opinion inhämtas. Stadens nämnder och styrelser behöver arbeta aktivt med att göra effektiviseringar, identifiera nya finansieringslösningar och frigöra resurser – exempelvis via gemensamma tjänster och samlokalisering.

Stadens samlade hantering av anläggningar och lokaler behöver rationaliseras. En tydligare helhetssyn behövs i planering och genomförande. Stadens verksamheter ska samutnyttja de egna lokalerna och fastigheterna så effektivt som möjligt och se till att minska de samlade hyreskostnaderna.

Utdelning

Staden har genom bolagsöversynen skapat möjligheter till en mer aktiv och effektiv ägarstyrning. Dessa möjligheter behöver utnyttjas på ett mer systematiskt vis.

Stadsledningskontoret ges i uppdrag att i budgetunderlaget för budget 2018 utreda förutsättningarna för en modell där staden tar regelbunden utdelning ur bolagsfären. Modellen ska bygga på fasta, förutsägbara och transparenta rutiner. Staden ska varje år kunna fastställa nivån på utdelningen för nästkommande år inom ramen för ordinarie budgetprocess. Nivån ska vara balanserad och långsiktigt hållbar. Inriktningen ska vara att kombinera en positiv budgetmålsuppfyllelse i bolagsfären med ett rimligt nyttjande av de värden som där skapas i ett hela-staden-perspektiv. Med utgångspunkt från den utdelningsnivå som fastställs ska indikationer om förväntad avkastning användas som ett instrument i ägarstyrningen.

Investeringar

Under planperioden 2016–2019 ligger den genomsnittliga investeringsvolymen på över fem miljarder kr per år, vilket innebär mer än fördubblade volymer jämfört med den förra fyraårsperioden.

Stadens investeringar ska bygga på en analys av såväl miljö- och omvärldsfaktorer som verksamhetsmässiga och ekonomiska förutsättningar och konsekvenser. Staden har, liksom andra snabbväxande städer, en tuff och viktigt uppgift i att klara av att finansiera och genomföra de omfattande investeringar som kommer att krävas för att möta de ökande behoven.

I och med att stora årskullar nu successivt börjar skolan behöver skollokaler utökas i snabb takt. Det handlar både om att ta väl hand om befintliga lokaler och om att göra breda nyinvesteringar. Lokaler kan med fördel ha mer än ett användningsområde.

Investeringsplaneringen ska ha ett hela-staden-perspektiv. Nämnds- och bolagssfärerna ska genomgående ses som en helhet. Inför varje större investeringsbeslut ska en samlad bedömning göras utifrån stadens totala behov.

Lika viktigt som det är att planera framåt är det att följa upp och utvärdera pågående och genomförda investeringsprojekt. För att säkerställa god effektivitet, hög kvalitet och låga kostnader behöver investeringsuppföljningen förstärkas. Detta gäller även exploateringsinvesteringarna.

Nämnderna och bolagen ska samverka mer för att förbättra effektiviteten och måluppfyllelsen. För att minimera kostnaderna ska det i den tidsmässiga planeringen tas hänsyn till konjunkturen och den rådande prisbilden.

Arbetet med att jämställdhetsberäkna investeringsunderlagen har utvecklats. Samtliga investerande nämnder och styrelser behöver dock ta ytterligare steg framåt i detta avseende.

Skattesatser och taxor

Skattesatsen är oförändrad 21:12 per skattekrone. För taxekollektiven gäller följande: för avfallsverksamheten får den samlade finansieringen via taxorna höjas med maximalt 5,0 procent och för va-verksamheten ska den samlade finansieringen via taxorna minska med minst 4,0 procent.

Kompletteringsbudgetar

Principen för kompletteringsbudget är att så mycket som möjligt i budgethanteringen – och i synnerhet frågor av större vikt eller principiell art – ska ligga inom ramen för ordinarie budgetprocess. Om det på central nivå finns särskilda behov av anpassningar kan kommunstyrelsen fatta beslut om kompletteringsbudgetar.

Eget kapital

Styrningen och regelverket för eget kapital ska utgå från hur det ekonomiska utrymmet ser ut kommuncentralt och ska därför värderas årligen. Regelverket ska också anpassas till de specifika förutsättningar som råder för taxekollektiven. För 2017 har nämnderna möjlighet att använda eget kapital motsvarande 0,5 procent av antingen kommunbidraget eller omslutningen. Om nämnderna vill använda mer ska de som tidigare göra en framställan till kommunstyrelsen. Framställan ska inkludera en noggrann redogörelse för sakförhållanden och motiv. Kommunstyrelsen ska särskilt försäkra sig om att det egna kapitalet används för att hantera omställningskostnader, eller liknade kortsiktiga kostnader, och inte för att finansiera långsiktiga driftskostnader. Kommunstyrelsen ska också försäkra sig om att stadens samlade ekonomiska läge tillåter att ytterligare eget kapital kan tas i anspråk utan att riskera god ekonomisk hushållning.

Kvalitet

Offentlig verksamhet står inför ständiga förändringar: exempelvis teknisk och demografisk utveckling och klimatanpassningsbehov samt nya önskemål från invånarna, näringslivet och andra samhällsaktörer. Nämnder och bolag ska ständigt arbeta med effektiviseringar som gör verksamheterna mer kostnadseffektiva, anpassningsbara och tillgängliga. Särskilt bolagen har ett arbete att göra för att minska kostnaderna. De har goda möjligheter till detta efter de stora förändringar som skett i bolagsstrukturen. De ökade kostnader som införandet av koncernmodern och klustermödrarna innebär bör till minst 50 procent finansieras genom effektiviseringar – inte intäktjusteringar – inom bolagssfären.

Resurserna för kvalitetsarbetet ska i högre grad riktas till de verksamheter som möter göteborgarna. De medarbetare som har den direkta kontakten med invånarna är ofta bäst på att bedöma vilka problem som finns och vilka förändringar som efterfrågas.

Alla anställda ska arbeta för invånarnas bästa och ska vara vaksamma på kostnadsutvecklingen samt omvärlds- och befolkningsförändringar. Detta genom god kostnadskontroll, noggrann uppföljning och regelbunden utvärdering.

Utvecklingsfond

Genom budgeten för 2017 disponeras de sista medlen ur Utvecklingsfonden. En övervägande del av medlen har använts för satsningar inom skolan och det sociala området. Det har varit viktiga investeringar i verksamheterna som bör ge minskade kostnader framöver.

Förändringsfaktorn

För stadsdelsnämnderna och Utbildningsnämnden är förändringsfaktorn helt borttagen. För Social resursnämnd fastställs förändringsfaktorn till 0,25 procent. Facknämnder inklusive stadsrevisionen får en förändringsfaktor på 0,5 procent. Samtliga resursnämndsuppdrag får en förändringsfaktor på 0,5 procent.

Alla nämnder ska se över och minska sina overhead- och administrationskostnader i syfte att frigöra så mycket som möjligt av resurserna för kärnverksamheten.

Pris- och lönekompensation

Nivån på pris- och lönekompensationen ska avspegla kostnadsutvecklingen i samhället och mer specifikt i den kommunala sektorn. Nivån ska också ta hänsyn till det ekonomiska utrymmet.

Lönekompensationen för 2017 är i grunden 2,5 procent. För de verksamheter som är inriktade på välfärdsområdet inom stadsdelarna utgår en kompensation som är förhöjd med 0,3 procentenheter, det vill säga totalt 2,8 procent. För de verksamheter som är inriktade på förskola, skola och skolbarnomsorg höjs kompensationen ytterligare till 3,0 procent.

Inom stadsdelsnämnderna finns ett antal yrkesgrupper med mycket låga löner, särskilt inom äldreomsorgen och funktionshinderverksamheten. För att höja dessa gruppers lönenivå satsas ytterligare 15 miljoner kronor på helåret.

Priskompensationen för lokaler blir 2,5 procent. För övrig verksamhet är kompensationen 1,0 procent.

För Regionarkivet och Stadsteatern som staden driver gemensamt med Västra Götalandsregionen blir index totalt 2 procent.

Principer för beräkning av internränta

Nämndernas kostnader för investeringar ska anpassas efter kommunens långsiktiga kapitalkostnad och ska vara relativt stabila över tid. Det långsiktiga allmänna ränteläget i omvärlden motiverar en sänkning av internräntan till 1,75 procent.

Ekonomisk sammanställning 2017–2019, Mkr

	2017	2018	2019
RESULTATRÄKNING			
Verksamhetens intäkter	8 802	8 999	9 208
Verksamhetens kostnader	-38 201	-39 614	-40 686
Förändring av utvecklingsfond	13	0	0
Avskrivningar	-1 040	-1 100	-1 150
Verksamhetens nettokostnader	-30 426	-31 716	-32 629
Skatteintäkter och kommunal-ekonomisk utjämningsmed mera	30 043	31 155	32 128
Finansiellt netto, inkl. utdelning	583	561	501
Årets resultat	200	0	0
BALANSRÄKNING			
Tillgångar			
Anläggningstillgångar	60 000	65 200	69 400
Omsättningstillgångar	13 200	13 400	13 600
Summa tillgångar	73 200	78 600	83 000
Eget kapital, avsättningar och skulder			
Eget kapital			
varav årets resultat	200	0	0
varav resultatutjämningsreserv	657	657	657
Avsättningar	3 500	3 500	3 500
Långfristiga skulder	35 000	40 200	44 400
Kortfristiga skulder	14 800	15 000	15 200
Summa skulder	49 800	55 200	59 600
Summa eget kapital, avsättningar och skulder	73 200	78 600	83 000

Ekonomiska ramar 2017, Tkr

Stadsdelsnämnder	
Angered	3 116 600
Östra Göteborg	2 737 600
Örgryte-Härlanda	2 027 500
Centrum	1 585 700
Majorna-Linné	1 994 100
Askim-Frölunda-Högsbo	2 652 800
Västra Göteborg	2 359 900
Västra Hisingen	2 668 100
Lundby	1 676 900
Norra Hisingen	2 239 700
Summa SDN befolkningsansvar	23 058 900
Resursnämndsuppgifter SDN	209 370
Expansion inom funktionshinderområdet avseende LSS	110 000
Nämnder med särskild inriktning	
Byggnadsnämnden	111 200
Fastighetsnämnden	26 500
Idrotts- och föreningsnämnden	412 400
Kommunledningen	301 700
Kulturnämnden	390 400
Lokalnämnden	-362 600
Miljö- och klimatnämnden	76 900
Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning	575 400
Nämnden för Intraservice	18 600
Nämnden för konsument- och medborgarservice	38 900
Park- och naturnämnden	219 000
Social resursnämnd	565 300
Trafiknämnden	753 100
Utbildningsnämnden	1 774 800
Valnämnden	2 200
Överförmyndarnämnden	14 200
Överförmyndarnämnden	14 000
Nämnder med taxefinansierad verksamhet	
Kretslopp och vattennämnden	-

Ekonomiska ramar 2017, Tkr

Ekonomiska ramar med gemensamt samverkansansvar	
Trygg vacker stad;	
Trafiknämnden, Park- och naturnämnden samt Byggnadsnämnden	32 400
Ekonomiska ramar för särskilda budgetposter	
Arkivnämnden	20 800
Business Region Göteborg AB	26 500
Fastighetsnämnden; transfereringar	69 000
Göteborg & Co Kommunintressent AB	113 700
Idrotts- och föreningsnämnden; studieförbunden	31 200
Räddningstjänstförbundet Storgöteborg	327 800
Överförmyndarnämnden; arvoden	14 100
Kommuncentrala poster	
Beredskap nämndernas användning av eget kapital	150 000
Fria resor för skolungdomar/färdtjänst	1 800
Reservation naturreservat	4 300
Kvilledalen	5 000
Reservation ökat valdeltagande	1 000
Reservation jordbruksmark stadsnära odling	4 000
E-samhället	4 000
Idrotts- och föreningsnämnden renovering Hammarbadet	1 000
Enkelt avhjälpta hinder	25 000
Socialekreterarnas arbetssituation	5 000
Jubileumssatsningen bostäder	15 000
Personal-/kompetensförsörjning	59 245
Kostnader för assistansersättning (LASS)	246 200
Revisorskollegiet	32 795
Pensioner räddningstjänsten	59 236
Göteborgs internationella miljöpris	1 500
Av Göteborg finansierade tillköp i kollektivtrafiken:	
Fria resor för alla över 65 år	110 000
Sänkt pris på kommunladdning Göteborg	180 000
Fria resor över älven	28 310
Busslinje 72	1 690
Sommarlovskort för skolungdomar	21 000
Underhåll lokaler	165 000
Jubileumsplanen Göteborg 400 år	10 000
Broddar till pensionärer	500
Social ekonomi	2 000
Totalt ekonomiska ramar	30 065 346

Resursfördelning stadsdelsnämnder 2017

Målgrupp/kriterier	Antal	Vikt, kr	tkr	(%) av målgrupp
Barn och unga				
1–5 år	25 472	77 120	1 964 400	15,4%
6–9 år	11 767	70 671	831 600	6,5%
10–11 år	21 777	95 347	2 076 400	16,3%
12–15 år	22 031	2 379	52 400	0,4%
16–19 år	34 171	100 214	3 424 400	26,8%
Barn (1–9) med förvärvsarbete eller studerande förälder			1 025 000	8,0%
Barnfamiljer med inkomst under 200 tkr/år			524 000	4,1%
Barn/ungdomar (0–20 år) med utländsk bakgrund			831 700	6,5%
Barn (6–15 år) med föräldrar med högst gymnasial utbildning			1 105 100	8,7%
Barn (0–17 år) med ej gift förälder utan arbete			927 400	7,3%
Summa barn och unga			12 762 400	100,0%
Vuxna och äldre inkl. funktionshinder				
20–64 år	351 365	980	344 500	3,7%
65–74 år	48 861	1 525	74 500	0,8%
75–79 år	14 941	17 131	256 000	2,8%
80–84 år	10 370	33 394	346 300	3,7%
85–89 år	7 143	70 931	506 700	5,5%
90–94 år	3 554	127 706	453 800	4,9%
95– år	1 098	204 856	224 800	2,4%
Ensamboende 75 år och äldre			2 613 500	28,2%
Funktionshindrade med insatser enl LSS			2 569 300	27,8%
Personer (25–64 år) med låg inkomst			155 100	1,7%
Personer (25–64 år) med låg utbildning			117 600	1,3%
Personer med sjuk-/aktivitetsersättning			1 243 500	13,4%
Ensamstående män med långvarigt socialbidragsberoende			168 200	1,8%
Arbetslösa utan ersättning			184 700	2,0%
Summa vuxna och äldre inkl. Funktionshinder			9 258 500	100%

Försörjningsstöd	990 000
Tillkommer	
Utveckling av hemtjänsten	6 500
Merkostnader för ekologiska livsmedel	10 900
Grundbelopp för nämndgemensamma kostnader med mera	30 600
Summa totalt SDN	23 058 900

Ekonomiska ramar för resursnämndsuppgifter, Tkr

	2017	SDN
Barn och unga		
Döv- och hörselverksamhet	27 000	Västra Göteborg
Mottagning för unga män	760	Centrum
Sjukhusundervisning	2 400	Örgryte-Härlanda
Svenska Balettskolan	3 300	Norra Hisingen
Ungdomars fritid	4 400	Angered
Ungdomars fritid	4 400	Östra Göteborg
Ungdomars fritid	5 800	Majorna-Linné
Ungdomars fritid	5 100	Askim-Frölunda-Högsbo
Ungdomars fritid	5 500	Lundby
Vuxna och äldre inklusive funktionshinder		
Hospiceverksamhet	38 500	Askim-Frölunda-Högsbo
LSS; boende utanför Gbg	15 800	Askim-Frölunda-Högsbo
Mobilt fältteam	1 300	Centrum
Planering och samordning	5 200	Örgryte-Härlanda
Äldreboendeplanering	6 200	Örgryte-Härlanda
Kultur och fritid		
Bergums fritidslantgård	690	Angered
Blå stället	12 500	Angered
El Sistema samordningsresurs	410	Angered
Frölunda kulturhus och bibliotek	40 600	Askim-Frölunda-Högsbo
Kulturhus i Bergsjön*	-	Östra Göteborg
Kulturhus Lundby*	-	Lundby
Kulturhuset Kåken	12 900	Örgryte-Härlanda
Regionbibliotek	5 700	Östra Göteborg
Regionbiblioteket Hisingen	8 400	Lundby
Övrigt		
Leader	410	Västra Göteborg
Stadsutveckling	2100	Lundby
Summa resursnämndsuppgifter	209 370	

* Kulturhuset i Bergsjön kommer vid färdigställandet att utgöra resursnämndsuppgift för Östra Göteborg samt Kulturhus Lundby kommer at utgöra resursnämndsuppgift för Lundby.

Investeringsplan 2016–2019

(indexuppräknade belopp till respektive års prisnivå)	Mkr
Idrotts- och föreningsnämnden	641
Fastighetsnämnden	833
Kretslopp och vattennämnden	2 029
Lokalnämnden	
Förskola	2 268
Grundskola	5 078
Gymnasieskola	507
Äldreboende	551
Bostäder med särskild service	600
Övriga lokaler	536
Park- och naturnämnden	273
Trafiknämnden	9 931
Kommunövergripande investeringsutrymme	300
Totalt investeringsutrymme	23 547

Investeringsplan exploateringsinvesteringar 2016–2019

(indexuppräknade belopp till respektive års prisnivå)	Mkr
<i>Lokala anläggningar på allmän plats, finansiering genom gatukostnadsersättning och markförsäljning</i>	
Fastighetsnämnden, inkomster	4 466
Fastighetsnämnden, utgifter	-3 686
Summa lokala anläggningar	780
<i>Övergripande anläggningar på allmän plats, finansiering Göteborgs stad</i>	
Kretslopp och vattennämnden, utgifter	-289
Park- och naturnämnden, utgifter	-59
Trafiknämnden, utgifter	-538
Summa övergripande anläggningar	-886
Totala inkomster	4 466
Totala utgifter	-4 572
Netto exploateringsverksamheten	-106

Förslag till taxor och avgifter inom stadsdelsnämndernas verksamhetsområden

---

Bilaga 1	Taxa för förskola, fritidshem och familjedaghem (pedagogisk omsorg)
Bilaga 2	Boendeavgifter, behandlingshem och hem som i huvudsak tillhandahåller boende
Bilaga 3	Avgifter för rådgivningsverksamhet inom social resursförvaltning
Bilaga 4	Taxa för barn i feriehem och barnkolonier
Bilaga 5	Avgift inom musik- och kulturskolor
Bilaga 6	Kostnader, förbehållsbelopp mm inom LSS-verksamhet
Bilaga 7	Avgifter inom omsorgen för personer 64 år och yngre, beslut enligt SoL
Bilaga 8	Avgifter inom äldreomsorgen

Taxa för förskola, fritidshem och familjedaghem (pedagogisk omsorg) från och med 2017-01-01

Barn i förskola och familjedaghem (pedagogisk omsorg)	Barn 0-2 år		Barn 3-5 år Gäller fr.o.m. augusti det år barnet fyller tre år	
	% av bruttoinkomst	Högsta månadsavgift*	% av bruttoinkomst	Högsta månadsavgift*
Barn 1, yngsta barnet	3,0	1 313:-	2,0	875:-
Syskonavgift barn 2	2,0	875:-	1,0	438:-
Syskonavgift barn 3	1,0	438:-	1,0	438:-
Från och med barn 4 debiteras ingen avgift				
Barn i fritidshem och familjedaghem (pedagogisk omsorg)	Barn 6-9 år		Barn 10 – 13 år Gäller fr.o.m. augusti det år barnet fyller tio år	
	% av bruttoinkomst	Högsta månadsavgift*	% av bruttoinkomst	Högsta månadsavgift*
Barn 1, yngsta barnet	2,0	875:-	1,0	438:-
Syskonavgift barn 2	1,0	438:-	1,0	200:-
Syskonavgift barn 3	1,0	438:-	1,0	200:-
Från och med barn 4 debiteras ingen avgift				
Skolbarn med morgon- och/eller lovomsorg			1,0	200:-

* Högsta månadsavgift är beräknad på den högsta avgiftsgrundande bruttoinkomsten och kan komma att ändras om Skolverket ändrar denna.

Så här beräknas avgiften

- Avgiften beräknas i procent av hushållets sammanlagda bruttoinkomst per månad (inkomst före skatt).
- Högsta avgiftsgrundande bruttoinkomst regleras av förordning 2001:160 och är fr o m 1 januari 2016 43 760 kr per månad.
- Antal barn i hushållet som är inskrivna i förskola, fritidshem eller annan pedagogisk omsorg påverkar avgiften oavsett om placeringarna är i kommunal eller fristående verksamhet. Yngsta barnet räknas alltid som ”barn 1”.
- I de fall barnet bor växelvis hos vårdnadshavare som inte sammanbor, ska faktura sändas till båda hushållen om båda vårdnadshavarna utnyttjar platsen. Båda vårdnadshavarna är då platsinnehavare och därmed betalningsansvariga. Respektive hushåll betalar halv avgift utifrån hushållets bruttoinkomst.
- Hushåll med beräknad barnomsorgsavgift understigande 100 kr per månad betalar ingen avgift.
- Hushåll som erhåller försörjningsstöd betalar ingen avgift.
- För barn i familjehem betalas 1 procent av bruttoinkomsten, dock högst 200 kr per månad. Barn i familjehem räknas inte som syskon i familjen. Avgift för egna barn betalas enligt ordinarie taxa. Familjehemsföräldrarna är platsinnehavare och därmed betalningsansvariga.
- För förskolebarn som anvisas plats enligt skollagen 8 kap. 7 § betalas halv avgift. För placering 15 timmar per vecka eller mindre betalas ingen avgift.
- Avgift betalas från den dag platsen står till förfogande. Juli månad är avgiftsfri.

Allmän förskola

- Allmän förskola, 525 timmar per år, för barn i ålder 3-5 år och språkförskola är avgiftsfria.
- *När vårdnadshavare är föräldraledig eller arbetslös*
- För barn i ålder 1-2 år som har plats 15 timmar per vecka på grund av att vårdnadshavare är föräldraledig eller arbetslös betalas halv avgift.
- För barn i ålder 3-5 år som har plats 15 timmar per vecka på grund av att vårdnadshavare är föräldraledig eller arbetslös betalas ingen avgift under perioden 1 september - 31 maj. Under juni och augusti månad betalas halv avgift.
- För barn i ålder 1-2 år som har plats 25 timmar per vecka på grund av att vårdnadshavare är arbetslös betalas hel avgift.
- För barn i ålder 3-5 år som har plats 25 timmar per vecka på grund av att vårdnadshavare är arbetslös betalas ingen avgift under perioden 1 september - 31 maj. Under juni och augusti månad betalas hel avgift.

Vid längre tids sjukdom

- Vid barns obrutna frånvaro på grund av sjukdom betalas ingen avgift från och med 22:a kalenderdagen till och med sjukperiodens slut. Läkarintyg skall uppvisas.
- *Om kommunen inte erbjuder plats inom fyra månader*
- Om kommunen inte kan erbjuda plats inom fyra månader har vårdnadshavare rätt till avgiftsbefrielse för de dagar väntetiden överstiger fyramånadersgränsen. Avgiftsbefrielsen innebär att avgiften, när barnet fått en placering, minskas för de antal dagar förseningen varat. Någon ersättning i annan form utgår inte. Juli månad medräknas ej vid avgiftsbefrielse. Avgiftsbefrielsen gäller under förutsättning att barnet varit anmält till samtliga kommunala förskolor och familjedaghem (pedagogisk omsorg) i boendestadsdelen samt till minst en kommunal förskola eller familjedaghem (pedagogisk omsorg) i en närliggande stadsdel.

Bilaga 2

Boendeavgifter, behandlingshem och hem som i huvudsak tillhandahåller boende fr o m 2017-01-01

Boende	Kostnad
Behandlingshem Behandlingshem (fastställs av regeringen) Behandlingshem pensionär (fastställs av regeringen)	80 kr/dag 75 kr/dag
Hem som i huvudsak tillhandahåller boende Boendeverksamheten vid sociala resursförvaltningen Kost - alla måltider (kr/dygn) Kost- frukost För lägenheter, inom skyddat boende fastställs hyra i särskild ordning enligt självkostnad	156 kr/dygn 85% av 1/30-del av helpension i särskilt boende per månad 30% av 1/30-del av helpension i särskilt boende per månad

Bilaga 3

Avgifter för rådgivningsverksamhet inom social resursförvaltning fr o m 2017-01-01

Avgifterna revideras årligen med hänsyn till förändringar i SKL:s Omsorgsprisindex (OPI) och avrundas till närmast hela 5 kronor.

Verksamhet	Avgift/tillfälle
<u>Familjerådgivning:</u>	
Individuella samtal	235 kr
Parsamtal	350 kr
Gruppsamtal (per individ)	235 kr
Gruppsamtal (per par)	350 kr
<u>Respons:</u>	
Individuella samtal	235 kr
Parsamtal	350 kr
Gruppsamtal (per individ)	235 kr
Gruppsamtal (per par)	350 kr
Samverkansavtal	585 kr
<u>Kriscentrum för män</u>	
Individuella samtal	235 kr
Individuella samtal i ärenden som primärt rör våld i nära relation	Avgiftsfritt
<u>Kriscentrum för kvinnor</u>	
Individuella samtal	235 kr
Individuella samtal i ärenden som primärt rör våld i nära relation	Avgiftsfritt
<u>KAST (Köpare ev sexuella tjänster)</u>	
Individuella samtal	235 kr

Bilaga 4

Taxa för barn i feriehem och barnkolonier fr o m 2017-01 -01

Bruttoinkomst (kr / månad)	Avgift kronor per barn och dag		
	1 barn	2 barn	3 barn
- 7 000	33	28	24
7 001- 12 000	43	35	30
12 001- 17 000	64	51	43
17 001-	70	60	49

Bilaga 5

Avgifter inom musik- och kulturskolor fr o m 2017-01-01

200:- per elev och termin. Dock max 400 kr per familj och termin.

Bilaga 6

Kostnader, förbehållsbelopp mm inom LSS-verksamhet fr o m 2017-01-01

LSS-verksamhet	
Garantibelopp i bostad med särskild service, personer 65 år och äldre	48 % av prisbasbeloppet per månad
Garantibelopp i bostad med särskild service, personer under 65 år	63 % av prisbasbeloppet per månad
Habiliteringsersättning vid deltagande i daglig verksamhet enligt LSS	Heldag - 0,12 % av prisbasbeloppet per dag Halvdag - 0,084 % av prisbasbeloppet per dag
Kostnad för måltid i korttidsvistelse	Dagskostnad enligt riksnormen för den del som avser personliga kostnader i olika åldersgrupper
Lunch/middag utan dessert vid daglig verksamhet	55% av 1/30-del av helpension per månad i boende enl SoL
Kostnad för egen mat och gemensamt förbrukningsmaterial i bostad med särskild service	Den verkliga kostnaden. Inga kammungemensamma normer för hyresgästernas matstandard och kostnader. Om gemensamma inköp görs vid bostäder med service förutsätts att detta sker i samråd mellan de boende och de anställda.
Föräldrars bidrag till kommunens kostnader för barn och ungdomar under 18 år och som bor i annat hem än det egna.	Beräkning sker enligt socialtjänstförordningen §§ 43-45
Kostnad för personlig assistans, som tillhandahålls av kommunen, i de fall den enskilde erhåller assistansersättning enligt LASS	Enligt statens beslut om assistansersättning.

Bilaga 7

Avgifter inom omsorgen för personer 64 år och yngre, beslut enligt SoL fr o m 2017-01-01

Område	Kr
Timtaxa, hemtjänst i ordinärt boende *)	5 % av belopp enligt 8 kap 5 § 1 p SoL (maxtaxan)
Trygghetstelefon/månad	5 % av belopp enligt 8 kap 5 § 1 p SoL (maxtaxan)
Korttidsvistelse, matkostnad per dag	1/30-del av den av Socialstyrelsen meddelade livsmedelskostnaden per månad
Timtaxa, hemtjänst i bostad med service	5 % av belopp enligt 8 kap 5 § 1 p SoL (maxtaxan)
Boendestöd	Avgiftsfritt
Boendeavgift för boenden utan hyreskontrakt	Belopp enligt 8 kap 5 § 2 SoL
Ledsagning	Ledsagning som beviljas enligt SoL för personer under 65 år på grund av funktionsnedsättning är avgiftsfri.
Avlösning i hemmet	Avlösning i hemmet som beviljas enligt SoL är avgiftsfri.
Helpension/månad	Summan av: <u>Råvarudel:</u> Den av Socialstyrelsen meddelade livsmedelskostnaden per månad <u>Tillagningsdel:</u> Fastställd andel 2004 (1 050 kr), årligen omräknad med den av fullmäktige i budget angivna lönekomensationern för verksamheter inriktade på vård och omsorg.
Enstaka måltider- även vid dagcentraler:	
* frukost	30% av 1/30-del av helpension per månad
* middag exkl. dessert – vardagar	55% av 1/30-del av helpension per månad
* middag inkl. dessert – vardagar	60% av 1/30-del av helpension per månad
* middag exkl. dessert –sön- och helgdagar	65% av 1/30-del av helpension per månad
* middag inkl. dessert –sön- och helgdagar	70% av 1/30-del av helpension per månad
* endast dessert	20% av 1/30-del av helpension per månad
Hemlevererad mat, pris per portion	55% av 1/30-del av helpension per månad
Måltider för dagvård	
* kaffe och smörgås samt lunch	65% av 1/30-del av helpension per månad
Förbehåll	
* Minimibelopp (schablonbelopp), ensamboende	10 % utöver motsvarande belopp för personer 65 år och äldre
* Minimibelopp (schablonbelopp), sammanboende makar (belopp för var och en)	10 % utöver motsvarande belopp för personer 65 år och äldre
* Garantibelopp i bostad med särskild service	63 % av prisbasbeloppet per månad

*) Timmarna grundas på den tid som bedöms åtgå för att utföra beviljade insatser. Tillfälliga förändringar påverkar ej fastställd avgift. Om den verkliga tiden att utföra beviljade insatser varaktigt avviker från den ursprungligt bedömda skall ny avgift fastställas.

Bilaga 8

Avgifter inom äldreomsorgen fr o m 2017-01-01

Område	Kr
Timtaxa inom hemtjänst *)	5 % av belopp enligt 8 kap 5 § 1 p SoL (maxtaxan)
Trygghetstelefon/månad	5 % av belopp enligt 8 kap 5 § 1 p SoL (maxtaxan)
Korttidsvistelse, matkostnad per dag	1/30-del av den av Socialstyrelsen meddelade livsmedelskostnaden per månad
Hemtjänstavgift/månad vid äldreboende för omsorg och omvårdnad	Belopp enligt 8 kap 5 § p 1 SoL (maxtaxan)
Boendestöd	Avgiftsfritt
Boendeavgift för boende i flerbäddsrums, maximalt per månad	Belopp enligt 8 kap 5 § p 2 SoL
Basavgift/månad för servicehus samt för make som enligt 4 Kap 2 § flyttar till äldreboende (ingår i maxtaxan)	22,5% av belopp enligt 8 kap 5 § 1 p SoL (maxtaxan)
Fixartjänster (Enklare insatser utan föregående individuell behovsprövning åt personer som fyllt 67 år för att förebygga bland annat fallskador)	Avgiftsfritt
Ledsagning	Ledsagning som beviljas enligt SoL för personer över 65 år på grund av funktionsnedsättning som förvärvats före 65 års ålder är avgiftsfri. Ledsagning som beviljas enligt SoL för personer över 65 år på grund av nyförvärvad funktionsnedsättning eller åldersrelaterade begränsningar är avgiftsfri upp till 10 timmar per månad. Tid därutöver är avgiftsbelagd enligt timtaxa inom hemtjänst.
Avlösning i hemmet	Avlösning i hemmet som beviljas enligt SoL är avgiftsfri.
Helpension/månad	Summan av: <u>Råvarudel:</u> Den av Socialstyrelsen meddelade livsmedelskostnaden per månad <u>Tillagningsdel:</u> Fastställd andel 2004 (1 050 kr), årligen omräknad med den av fullmäktige i budget angivna lönekompensationen för verksamheter inriktade på vård, och omsorg.
Halvpension/månad	75 % av helpension
Fotvård	1/12 av 5 % av prisbasbeloppet
Enstaka måltider-även vid dagcentraler:	
* frukost	30% av 1/30-del av helpension per månad
* middag exkl. dessert – vardagar	55% av 1/30-del av helpension per månad
* middag inkl. dessert – vardagar	60% av 1/30-del av helpension per månad
* middag exkl. dessert – sön- och helgdagar	65% av 1/30-del av helpension per månad
* middag inkl. dessert – sön- och helgdagar	70% av 1/30-del av helpension per månad
* endast dessert	20% av 1/30-del av helpension per månad
Hemlevererad mat, pris per portion	55% av 1/30-del av helpension per månad
Måltider för dagvård	
* kaffe och smörgås samt lunch	65% av 1/30-del av helpension per månad

Förbehåll	
* Minimibelopp (schablonbelopp), ensamboende	Belopp enligt 8 kap 7 § andra stycket p 1 SoL
* Minimibelopp (schablonbelopp), sammanboende makar (belopp för var och en)	Belopp enligt 8 kap 7 § andra stycket p 2 SoL
* Garantibelopp (fickpenningnorm) i särskilt boende	48 % av prisbasbeloppet per månad

*) Timmarna grundas på den tid som bedöms åtgå för att utföra beviljade insatser. Tillfälliga förändringar påverkar ej fastställd avgift. Om den verkliga tiden att utföra beviljade insatser varaktigt avviker från den ursprungligt bedömda skall ny avgift fastställas.